МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **ЕКОЛОГІЧНА МЕТАФОРА В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0353-а
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Гергец Катерина Володимирівна

Керівник д. ф. н., проф., Козлова Т.О.

Рецензент к. ф. н., доц., Лужаниця О. І.

Запоріжжя – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології_____
Кафедра англійської філології та лінгводидактики_____
Освітній рівень магістр_____
Спеціальність 035 Філологія_____
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська_____
Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри_____
_____
«____»_____2024 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
_____ГЕРГЕЦ КАТЕРИНІ ВОЛОДИМИРІВНІ_____

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Екологічна метафора в сучасному англомовному дискурсі»_____
Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту): Козлова Тетяна Олегівна, д.філол.н., професор, професор кафедри англійської філології та лінгводидактики_____

затверджені наказом ЗНУ від «27» лютого 2024 року № 352-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту): 5 грудня 2024 року_____

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту): теоретичні основи екокритики, екологічні виклики XXI століття з точки зору сучасних письменників, антропогенні зміни та їх метафоричне втілення в сучасній англомовній літературі._____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) зібрати та класифікувати наукову інформацію щодо екологічних метафор в сучасному англомовному дискурсі; 2) проаналізувати метафоричні конструкції, які відображають взаємодію навколишнього середовища та людини в сучасному англомовному дискурсі; 3) сформувати концептуальний апарат для дослідження екометафор в межах екокритичного дискурсу._____

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Козлова Т. О. д.філол.н., проф.	13.06.2024	13.06.2024
Розділ 1	Козлова Т. О. д.філол.н., проф.	28.08.2024	28.08.2024
Розділ 2	Козлова Т. О. д.філол.н., проф.	19.09.2024	19.09.2024
Висновки	Козлова Т. О. д.філол.н., проф.	21.10.2024	21.10.2024

6. Дата видачі завдання___13.06. 2024 р._____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз	травень 2024	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2024	виконано
3.	Написання вступу	червень 2024	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	серпень 2024	виконано
5.	Написання практичного розділу	вересень 2024	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2024	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2024	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2024	виконано
9.	Захист	грудень 2024	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ К. В. Гергец
(підпис)

Керівник роботи (проєкту) _____ Т. О. Козлова
(підпис)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ М. В. Залужна
(підпис)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 67 стор., 102 джерела.

Об'єкт дослідження: екологічна метафора в сучасному англомовному дискурсі.

Мета роботи: дослідження полягає у виявленні та аналізі маніфестації екологічної метафори у статусно- та особистісно-орієнтованих типах сучасного англомовного дискурсу, з'ясування ролі метафоризації у формуванні екологічної свідомості.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення сучасної екокритики та теорії метафори. Праці дослідників екокритичного та еколінгвістичного напрямів сучасної гуманітаристики (О. В. Бабире, Е. Г. Балюта , Х. Бердінсен, О. В. Вертипорох, П. Ньюмарк, О. В. Семида, Е. Хауген та інші).

Отримані результати: метафори виступають потужним інструментом поєднання мови та мислення, концептуалізації знань про довкілля, інтерпретації реальності. В сучасному англомовному дискурсі екометафори відіграють важливу роль в інституційних та особистісно-орієнтованих дискурсах. Екометафори допомагають суб'єктам комунікації усвідомити масштаби екологічних проблем, сформувати екологічну свідомість та стимулювати почуття колективної відповідальності. До важливих функцій екометафор слід віднести когнітивну та сугестивну. Екометафори збагачують сучасний англомовний дискурс емоційно-оцінною забарвленістю.

Ключові слова: *еколінгвістика, екокритика, екометафора, когнітивна метафора, статусно-орієнтований (інституційний дискурс), особистісно-орієнтований дискурс, англомовний дискурс*.

ЗМІСТ

ВСТУП……..... 3

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТАФОР……..... 7

1.1 Теорія метафори в сучасному мовознавстві…….. 7

1.1.1 Історія розвитку поняття метафори: від риторичної фігури до інструменту пізнання…… 7

1.1.2 Види метафор……. 11

1.1.2.1 Мовні метафори…….. 11

1.1.2.2 Когнітивні метафори…….. 15

1.1.3 Функції метафор…… 20

1.2 Метафора як чинник дискурсивного творення……. 23

1.2.1 Поняття дискурсу та його різновиди……... 23

1.2.2. Роль метафори в дискурсі…… 28

1.2.3 Екологічна спрямованість сучасного англомовного дискурсу……. 31

РОЗДІЛ 2 ЕКОМЕТАФОРА В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ…… 35

2.1 Екометафори в інституційному дискурсі……... 35

2.2 Екометафори в особистісно-орієнтованому дискурсі……... 46

2.2.1 Екометафори в прозаїчному дискурсі……. 46

2.2.2 Екометафори в поетичному дискурсі…….. 56

ВИСНОВКИ……... 65

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….. 68

ВСТУП

У фокусі уваги сучасної гуманітаристики широке коло проблем, однією з яких є екологія існування людства [Калюжна 2019, с. 94]. Екологічна криза та її подолання все частіше обираються об’єктом дослідження різних галузей, зокрема філософії, соціології, етнографії, літературознавства, психології культурології тощо. В результаті з’являються такі міждисциплінарні напрямки, як медична екологія, екологія людини, соціальна екологія, урбо-екологія, психологія екозбереження, космічна екологія, екологічна географія, інженерна екологія, лінгвоекологія (або екологічна лінгвістика) [Горболіс 2024, с. 15].

Як слушно зазначає В. Рукерт [Rueckert 1978], найбільшою помилкою людства щодо екології є антропоцентричний світогляд, який програє біоцентричному. Бажання людини завойовувати, порушувати, привласнювати, поневолювати та експлуатувати все, що було створено природою, має трагічні наслідки не лише для природи, а й для самої людини. Сучасні екологи мають доволі песимістичну візію людини в біосфері, адже людина створює непоправні наслідки та порушує закони природи [Rueckert 1978, p. 113].

Інтенсивний розвиток технологій і забруднення довкілля, а також усвідомлення науковцями важких наслідків цих процесів унеобхіднили акцентуацію уваги на екологічній тематиці, яка являє собою невід’ємну складову дискурсії XX-XXI ст. [Бабире 2011, с. 51]. Поняття *ЕКОЛОГІЯ* асоціюється з екологічним рухом, «зеленими» політичними партіями, збереженням природи і життя [Балюта 2015, с. 36]. Апеляція до екологічної проблематики вимагає підвищення аргументації, експресивності, емотивності у репрезентації інформації, що досягається через посередництво метафор, порівнянь та алегорій [Коваленко, Топиліна 2023, с. 322].

Сьогодні теорія метафори зазнала активного розвитку [Cassirer 1929, Searle 1979, Ortega y Gasset 2004 – 2010] і оновлення [Lakoff, Johnson 2003], хоча її природою, походженням та функціонуванням цікавилися з часів Античності [Арістотель 1967, с. 75]. По-перше, зміни та інновації в галузі теорії метафори помітні в аспекті її нового розуміння: не тільки як риторичної фігури, прикраси мовлення [Арістотель 1967, с. 77], а й як інструмента пізнання світу [Зеленько 2002, с. 270; Lakoff, Johnson 2003, p. 23; Жаботинська 2011, с. 3]. По-друге, до наукового обігу увійшло поняття *екологічної метафори* / *екометафори* [Haugen 1972, p. 21; Бабире 2011, с. 53; Steffensen, Fill 2014, с. 7; Dufour 2020, p. 223; Куца 2021, с. 120] та ін., яке розуміють як позначення будь-якого природного явища чи проблеми задля стимуляції почуття колективної відповідальності.

Актуальність дослідження зумовлена активним розвитком лінгвокогнітології, центральністю зв'язку «мова – когніція – культура», проблем формування картин світу, а також підвищеним інтересом науковців до екокритичного аналізу.

Наукова новизна роботи полягає в аналізі особливостей формування та ролі екометафор в різних типах сучасного англомовного дискурсу.

Об'єкт дослідження становлять сучасний статусно- й особистісно-орієнтований типи англомовного дискурсу.

Предмет дослідження: маніфестації та роль екометафор в сучасному англомовному дискурсі.

Метою дослідження є виявлення основних різновидів та функцій екометафор в сучасному англомовному дискурсі.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких **завдань**:

- узагальнити досягнення науковців в галузі теорії метафори, розглянути історію розвитку поняття метафори;

- систематизувати види і функції метафор;

- розглянути метафору як чинник дискурсотворення;

-окреслити екологічну спрямованість сучасного англомовного дискурсу;

- виявити і проаналізувати формування та функції екометафори в різних типах сучасного англомовного дискурсу.

Матеріалом дослідження стали екометафори (116 прикладів), відібрані методом суцільної вибірки з 22 текстів наукової та художньої літератури на екологічну тематику.

Методи дослідження: *функційний метод* – для з'ясування набору функцій, які виконують екометафори в сучасному англомовному дискурсі; *метод суцільної вибірки* – для інвентаризації та виокремлення метафоричних одиниць з метою формування фактичного матеріалу дослідження; *метод індукції* – для окреслення глобальних проблем з екологією на підставі вживання екометафор; *метод системного аналізу* – задля установлення структурних зв'язків між екометафорами; *контекстуально-інтерпретаційний метод* – для комплексного розгляду екометафор як інструментів комунікації в екологічній картині світу.

Теоретична значущість роботи полягає у тому, що вона дає вичерпне уявлення про когнітивні екометафори та їхню роль у лінгвістичних та літературних процесах в аспекті екологічних викликів сьогодення.

Практична цінність дослідження полягає у практичному використанні його матеріалів у викладанні курсів з дискурсології, когнітивної лінгвістики та екологічної комунікації.

Робота пройшла **апробацію** на 3-х науково-практичних студентських конференціях. Результати дослідження представлено у 4 публікаціях:

1. Гергец К. В. Еколінгвістика як новітня міждисциплінарна галузь мовознавства. *Різдвяні читання. Різдвяні студентські наукові читання : Vita in lingua* : Матеріали ІІ Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (Запоріжжя, 8 грудня 2023 р.). Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. С. 8–9.

2. Гергец К. В. Екологічні метафори в сучасному англомовному художньому дискурсі. *Збірник наукових праць студентів, аспірантів,*

докторантів і молодих вчених «Молода наука-2024» : у 5 т. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. Т. 2. С. 98–99.

3. Гергец К. В. Специфіка екометафори в художньому дискурсі. *Різдвяні читання. Різдвяні студентські наукові читання : Vita in lingua* : Матеріали ІІ Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (Запоріжжя, 10 грудня 2024 р.). Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024 (у друці).

4. Козлова Т. О., Гергец К. В. Екометафора в англійськомовному поетичному дискурсі. *XVI Міжнародна наукова конференція "Іноземна філологія у XXI столітті"*. Запоріжжя : ЗНУ. 2024. Т. 1. С. 131–133.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У Вступі надано загальні відомості про дану наукову роботу, включаючи тему, мету, завдання, актуальність дослідження, визначення об'єкту, предмету та структури дослідження.

У Розділі 1 представлено теоретико-методологічні засади дослідження екометафор. Простежується історія формування теорії метафори, схарактеризовано основні види метафор, наведено відмінності між мовною і когнітивною метафорами. У прикінцевих підрозділах подано огляд функцій метафор у різних типах дискурсу, визначено дискурсотворчу роль метафори.

Розділ 2 присвячено аналізу екометафор у різних типах англомовного дискурсу, постулюється наявність екофокусу у статусно- та особистісно-орієнтованій комунікації.

У Висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 67, кількість використаних джерел – 102, з них іноземними мовами – 41.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТАФОР

1.1 Теорія метафори в сучасному мовознавстві

1.1.1 Історія розвитку поняття метафори: від риторичної фігури до інструменту пізнання.

Метафора є складним багатоаспектним лінгвістичним явищем, дослідження якого здійснюється у різних мовних аспектах: семантичному, стилістичному, синтаксичному, функціональному тощо. Метафора є одиницею вторинної номінації, яка називає предмет чи явище дійсності, даючи йому експресивну, емоційну, оцінну характеристику. Метафоричне перенесення може відбуватися на основі однієї чи декількох ознак, які входять до семантичної або смислової структури вихідного слова і є релевантними для процесу метафоризації [Німенко 2014, с. 55].

Основною сутнісною особливістю метафори виступає пізнання нових смислів в межах невідомих нам речей, або ж їхніх рисах чи властивостях, яка є основоположним принципом структуризації невідомого в епістемологічному аспекті [Чекан 2015, с. 147]. За допомогою метафор людина втілює задуми, усвідомлює цінність певних речей чи явищ, робить висновки та приймає зобов'язання. Процеси людського пізнання та пов'язані всі з ними феномени, а саме гуманітарні науки (соціологія, лінгвістики, психологія чи антропологія), мова та людська комунікація, естетичні та моральні цінності, знаходять своє втілення та пояснення в метафорах [Чекан 2015, с. 149].

Витоки явища метафори беруть початок ще з давніх часів. Звертаючись до Т. Є. Кіса [Кіс 2000, с. 52] доцільно зазначити, що матафора була

головною формою мислення первісної людини. Матафори містять в собі відбиток соціальних, культурних та етнічних особливостей народу. Саме метафра ввібрала в себе ознаки еволюції менталітету [Овсієнко 2018, с. 105]. Метафора стала ключовим засобом формування образного мислення сприяючи передачі культурних цінностей та знань від покоління до покоління.

Арістотель, давньогрецький філософ, науковець-енциклопедист та логік, розглядав метафору, як вид особливого тропа. Він описував її як спосіб переосмислення значення слова на основі подібності. На його думку метафора являє собою перенесення назви одного предмета, названий цим іменем, на інший. Також Арістотель вважав, що метафора створює унікальне сприйняття світу посередництвом художніх засобів, репрезентуючи у такий спосіб індивідуальні особливості автора [Приблуда 2022, с. 94]. Так класичне вчення Арістотеля поклало початок спробам роз'яснення метафори як засобу вторинної номінації.

На думку Арістотеля, грубий стиль мови це той, який використовував незвичні слова. Під незвичними словами він мав на увазі метафори. Він наголошував, що при використанні діалектизмів мова стає варварською, а при використанні метафор мова стає загадкою. Пояснював він таке явище тим, що сама суть загадки полягає у тому, щоб, говорячи про справжнє, поєднувати з цим неможливе. Використовуючи комбінації з загальновживаних слів цього не можна досягти, а от з використанням метафор – можна: «Мужа я бачила – мідь він огнем прикував до людини». Тож метафора за Арістотелем – це прикраса мовлення, а загальновживані слова надають їй ясності [Арістотель 1967, с. 77]. Схожі погляди висловлював найвидатніший оратор Давнього Риму Цицерон: «Нема тропа більш блискучого, що надає мові найбільшої кількості яскравих образів, ніж метафора» [Овсієнко 2018, с. 105], адже саме метафора здатна передавати складні ідеї через прикрашені та виразні зображення дійсності.

Дослідженням явища метафори займалася значна кількість дисциплін. Як зазначає О. В. Величенко [Величенко 2020, с. 21], однією з перших метафору почала розглядати риторика. Класична риторика переважно розглядала метафору як відхилення від мовної норми. Метафора виступала в якості засобу перенесення назви одного об'єкту на інший. Таке перенесення зумовлювало заповнення відсутності в системі однієї мови відповідника для лексичної одиниці іншої мови. Також метафора розглядалася як така собі «прикраса» мови та мовлення.

Метафора є семантично мотивованою, образною лексичною одиницею з переносним значенням. Як лексична одиниця метафора є метафоричним лексико-семантичним варіантом лексеми, яка перебуває у відношеннях семантичної похідності і лексичної мотивації з висхідним номінативним значенням. Основними властивостями метафори є її семантична двоплановість, образність, антропометричність. Семантична двоплановість формується завдяки участі двох денотатів у процесі метафоризації і розуміється як віднесеність лексичного значення метафоричного найменування до лексичних значень двох об'єктів [Німенко 2014, с. 55]. Даний термін відображає два плани у семантиці метафори. Перший план пов'язаний з денотативним змістом слова, а також з його номінативним значенням, другий план – стосується асоціативно представленої мотивуючої ознаки.

При моделюванні суспільних процесів та соціолінгвальних явищ в комунікативній сфері широко використовуються метафори як інструмент аналізу. Отже, лінгвісти використовують різноманітні наукові метафори. До них належать: семіотичний континуум, комунікативний простір, соціокультурний та когнітивний виміри, сфера мислення, сфера людської діяльності і т.д. Як справедливо зазначає Р. Є. Пилипенко [Пилипенко 2015, с. 55] попри значні досягнення в моделюванні соціокультурних явищ, досі існує потреба в формуванні теоретичної мови теорії фахової комунікації.

Поняття метафори розглянуто в енциклопедичних виданнях і словниках. Видання «Українська мова: енциклопедія» за редакцією В. М. Русанівського [Українська мова: енциклопедія 2004] та інших дає наступне визначення метафорі, а саме: а) метафора – це семантичний процес, у якому форма мовної одиниці або оформлення мовної категорії переноситься з одного об'єкта позначення на інший на основі певної подібності між цими об'єктами при відображенні у свідомості мовця; б) похідне значення мовної одиниці, утворене так: в основі метафори лежить згорнене або приховане порівняння (Арістотель) і ширше – імпліцитна аналогія нового з наявним, «дальшого» з «ближчим», менш відомого з відомішим і т. п. У мовознавстві метафору розглядають у семасіологічному аспекті – як один з головних шляхів утворення переносного значення, зміни значень мовних одиниць і розвитку мовної семантики; в ономасіологічному – як один із загальних принципів номінації; у поетико-стилістичному – як один з тропів; у лінгво-філософському та етнолінгвістичному підходах – як когнітивний процес, спосіб світобачення [Колесникова 2019, с. 140]. Метафора є ключовим механізмом для моделювання та створення мовної картини світу, що підкреслює її важливість в різних галузях лінгвістики.

Однак використання метафор в якості інструментів пізнання має свої підводні камені: реципієнт не завжди має можливість визначити, чи висновки були зроблені на підставі аналізу текстів, чи аналіз текстів, який може бути показово деталізований, було зроблено так, щоб довести достовірність попередньо сформульованих висновків [Довга 2022, с. 196]. Це створює потенційну небезпеку для маніпуляцій результатами досліджень, що може призвести до хибної інтерпретації інформації.

Метафори широко використовуються в англійській мові, адже вони полегшують передачу та сприйняття інформації та привертають увагу читача до поставленої проблеми. В текстах зустрічаються мовні, так звані стерті, а також мовленнєві (індивідуально-авторські) метафори.

Поширення метафоризації у сучасній професійній мові сприяє активному взаємообміну лексичними одиницями між науковою та загальновживаною лексикою, задовільнення вимоги короткості терміна в разі використання відомого слова в метафоричному переосмисленні, а також можливість залучення до термінотворення власномовної лексики. З часом, коли термін набуває широкого вжитку, його метафорична яскравість згасає, і на перший план висувається логічна схема або взаємозв'язок певних наукових побудов. Термінологія, на відміну від загальновживаної лексики, використовує лише сухі (стерті, мертві) метафори, які втратили свою образність та виконують тільки номінативну функцію. Такі слова в результаті термінологізації позбавляються образності, що властива загальновживаній лексиці. Цьому сприяє фаховий контекст, у якому новостворений термін-метафора функціонує поруч з іншими термінологічними одиницями [Овчаренко 2013, с. 113]. Це гарантує однозначність і точність метафор, що є ключовим для ефективної комунікації в межах наукового середовища.

Отже, метафора є складним і багатогранним явищем, яке вивчається в різних мовних аспектах, таких як семантика, стилістика та синтаксис. Вона виконує функцію вторинної номінації, надаючи об'єктам чи явищам експресивні та оцінні характеристики. Метафора допомагає структурувати нові знання, а також відображає соціокультурні особливості та менталітет народу, а також відіграє важливу роль у мисленні та комунікації людини.

1.1.2 Види метафор. 1.1.2.1 Мовні метафори. Процес метафоризації є надзвичайно важливим для мови та мовлення. Він надає лексичній системі мови нові значення, а також дозволяє передавати бачення навколишнього світу образно. Утім, переважна більшість загальномовних метафор з часом стають мертвими. З цієї причини для дослідників та науковців такі метафори вигідні лише з точки зору їхньої етимологічної цінності. Та не зважаючи на це, мовні метафори використовуються водночас зі так званими авторськими метафорами, «стилістичними новотворами». Для

того, щоб мовні метафори не втратили своєї функціональності, їхня образність модернізується, підлаштовується під нові реалії. Особливо така тенденція прослідковується в поетичному тексті [Слобода 2009, с. 115].

В історії лінгвістичних учень існували різні погляди на класифікацію метафор. На сьогодні існує декілька підходів до їх поділу. Такий факт свідчить про те, що думок щодо їх поділу досить багато та всі ці поділи ще не є остаточними. Вагомий внесок у розробку проблеми зробили Дж. Лакофф та М. Джонсон [Lakoff, Johnson 2003, p. 23]. Вони запропонували поділ метафор на основі взаємовідносин царини-джерела та царини-мети:

– структурні метафори (structural metaphors) – один концепт метафорично структурований термінами іншого. Наприклад, модель «час – це гроші», що у певних культурах проявляється в оплаті за телефонні розмови, готельні номери тощо;

– орієнтаційні метафори (orientational metaphors) – це ціла система концептів відносно іншої системи концептів. Іншими словами, більшість таких метафор пов'язана з просторовою орієнтацією: *good is up, bad is down* «верх – низ», «всередині – ззовні», «передня сторона – задня сторона», «центральний – периферійний». Отже, вони виникають в людському мисленні внаслідок орієнтування в просторі людини, як результат цього – проекція відповідних концептів і на інші відносини у матеріальному світі;

– онтологічні метафори (ontological metaphors) – ототожнюють людський досвід з об'єктами, внаслідок чого їх включають до певних категорій, систематизують і вивчають певну кількість (*mind is machine*). Одним з найбільш очевидних випадків онтологічної метафори є ті випадки, коли матеріальний об'єкт тлумачиться як людина [Захарчук 2019, с. 58].

Структурна метафора ґрунтується на системних кореляціях в межах нашого досвіду. Дж. Лакофф наводить приклад такої метафори: *ARGUMENT IS WAR*. Тут ми бачимо, що дана метафора формує людське уявлення суперечки як війни. Часто люди кажуть, що вони хочуть перемогти у суперечці, що тільки підтверджує сумісність понять *СУПЕРЕЧКА* та *ВІЙНА*

в нашому сприйнятті, адже люди такі собі «раціональні тварини», в яких є потреба боротися не лише за виживання, а й за своє місце в суспільстві та свій авторитет [Lakoff, Johnson 2003, p. 48].

Орієнтаційні метафори, у свою чергу, не структуризують одне поняття в межах іншого, а натомість організовують цілу систему концептів, які враховують одне одного. Даний вид метафор базується на людському орієнтаційно-просторовому сприйнятті та тому, як людина почувається в певному положенні. Так, метафора *HAPPY IS UP* буде посилатися на чудовий настрій мовця, оскільки *UP/ВВЕРХ* в носіїв мови асоціюється з чимось позитивним, тоді коли *DOWN* – з негативним [Lakoff, Johnson 2003, p. 16].

Навіть коли деякі речі не є чітко визначеними, ми все одно надаємо їм певну категоризацію, наприклад такі речі як гори чи, навіть, перехрестя. Онтологічні метафори дозволяють нам надавати абстрактним поняттям властивості конкретних об’єктів, а також маніпулювати ними в нашій свідомості [Lakoff, Johnson 2003, p. 23].

Згідно з класифікацією І. Штерна [Stern 2000, p. 9] метафори поділяються на номінативні, когнітивні та образні. Даним розподілом частіше всього користуються для виокремлення в текстах різновидів метафор. У науково-технічних текстах спектр метафор розширюється до концептуальних та безаналогічних метафор.

Згідно з теорією П. Ньюмарка [Newmark 1981, p. 40], існує така класифікація метафор: звичайні метафори, стерті метафори, оригінальні метафори та адаптовані метафори. П. Ньюмарк виділяє авторські метафори (він відносить їх до оригінальних), тобто індивідуальні метафори, які використовуються винятково автором та не є поширеними в повсякденному вживанні [Борисова 2019, с. 137].

І. І. Ляшкова та О. М. Голікова [Ляшкова, Голікова 2016, с. 67] вважають, що оригінальним є підхід Н. Д. Арутюнової, яка розрізняє такі функціональні типи мовної метафори: номінативна (яка втратила образний

елемент), образна метафора, когнітивна, генералізуюча (як кінцевий варіант когнітивної метафори):

– номінативна, коли семантичний процес зводиться до заміни одного дескриптивного значення іншим. При цьому перенесення грунтується на схожості зовнішньої ознаки, наприклад форми – *oat-shaped cell* «вівсяноподібна клітина». При цьому схожість за формою частіше за все передається такими мовними елементами в англійській мові як *-shaped, -form, -oid* в українській – -видний, -подібний.

– когнітивна, при якій метафора реалізується у співставленні об'єкту метафори ознак, характеристик і дій, притаманних для інших класів об'єктів. Наприклад, прикметник «гострий» пов'язують з гострими та ріжучими предметами, так і в медицині цей прикметник отримує метафоричне значення в словосполученнях *acute abdomen* «гострий живіт» та ін.

– образна, що слугує розвитком фігуральних значень і синонімічних засобів мови.

– генералізуюча метафора (як кінцевий результат когнітивної метафори), яка стирає в лексичному значенні слова межі між логічними порядками та стимулює виникнення логічної полісемії.

Доцільно також звернутися до класифікації метафор згідно зі ступенем їх несподіваності. Тому зовсім несподівані метафори називають істинними метафорами. А ті, що часто використовуються – метафорами - кліше. Істинні метафори належать до мовленнєвої діяльності; а метафори – кліше – до мови, як системи, вони властиві мові. У залежності від особливостей семантики звичайно розрізняють два типи метафор – мовні, або що стерлися, і мовленнєві, чи оригінальні. Деякі вчені вважають, що основне розходження між оригінальною і метафорою, що стерлась, складається в тому, що оригінальна метафора наближується до полісемності, припускає множину інтерпретацій, а метафори, що стерлися, як, *TO CAST AN EYE* (glance, look) наближуються до однозначності, моносемності, припускають лише одну інтерпретацію. Проблема співвідношення лексичного складу двох варіантів –

британського і американської – полінаціональної англійської мови привертає увагу багатьох її дослідників.

Етнокультурні метафори відображають світосприйняття, втілюючи ціннісну ієрархію та міфологічні уявлення. Їхня особливість пов'язана зі специфікою географічних і культурно-історичних умов. Етнокультурна специфіка передається не лише через конкретні метафори, кількість яких обмежена, а й через їхній взаємозв'язок [Руденко 2012, с. 21]. Тому сукупність етнокультурних метафор утворює певну систему, яка відображає ментальні особливості народів та передає важливі історичні смисли.

Слід зазначити, що незалежно від структури, функції, та семантики метафори такий процес словотвору, як конверсія, у її складі може бути присутній. Це означає, що як оригінальні (авторські) та стерті, так і словесні та образні метафори (а також інші її види) можуть містити у своїй структурі лексему, утворену шляхом конверсії, та, відповідно, бути конверсійними.

Отже, метафори поділяються на: номінативні, когнітивні, образні та конверсійні / структурні, орієнтаційні та онтологічні.

1.1.2.1 Когнітивні метафори. Зміна статичного погляду на життя та різко визначена система складових, розгляд світобудови в динамічній системі неподільних фактів, таких як явища, події чи властивості, що розгортаються довкола людини призвели до збільшення когнітивних досліджень механізмів метафоричної концептуалізації [Хорошун 2010, с. 223] .

В. Л. Лаврухіна [Лаврухіна 2022, с. 179] стверджує, що когнітивна лінгвістика на сьогодні дотримується антропоцентричного підходу, суть якого полягає в тому, аби переносити фокус уваги з мови на людину. В той час мова розглядається лише з точки зору її участі в пізнавальному процесі людини. Когнітивна лінгвістика дає нам загальне уявлення про принципи та організацію функціонування пізнання. Когнітивно-дискурсійна діяльність автора твору характеризується мовою його художнього тексту, а також його словесною організацією. Дані параметри напряму виражають дійсність та особове бачення з точки зору автора. Вважається, що абсолютно всі

когнітивні процеси мають бути усвідомленими та обміркованими. В свою чергу під час процесу мовного вираження відбувається відбір мовних засобів, які якнайточніше розкривають наміри того, хто пише. Унаслідок цього читач правильно та адекватно сприймає художній текст.

На думку О. О. Хорошун [Хорошун 2010, с. 223–224] для когнітивного підходу до вивчення метафор головними передумовами стали розуміння метафори як ментального явища (онтологічний аспект) та розуміння її пізнавального потенціалу (епістемологічний аспект). Сучасні дослідження когнітивної метафори зумовлені потребою вивчення практичного мовлення та сфер пізнання, мислення, свідомості, концептуальних систем та способів функціонування метафоричних моделей в якості особливого виду «дискурсивних практик». Когнітивна метафора повинна мати емпіричне підґрунтя. Мова йде про неопосередкований досвід взаємодії людини з матеріальним світом, який складається з соціуму та світу об’єктів, а саме мовних ресурсів. Розвиток теорії когнітивної, або ж концептуальної, метафори пройшов кілька етапів, кожен з яких можна описати різними концепціями: від розгляду метафоризації як семантичного зсуву від прямого значення до переносного, до трактування метафори як багатовимірного явища, яке охоплює психологічні, комунікативні та когнітивні аспекти.

Когнітивна метафора є явищем фіксованим та стійким, яке належить мовним та культурним традиціям різних етносів. Даний вид метафор закріплений в мисленні людей. Концептуальні метафори використовують мовний знак одного концепту на позначення іншого завдяки розумінню сутності позначуваного за аналогією до позначального. На відміну від художньої метафори, яка є неавтоматизованою та оригінальною, концептуальна метафора має певні закономірності, які існують між концептуальними доменами [Кравець 2018, с. 138]. Вона базується на асоціативних зв’язках між концептами, які з’являються в результаті пізнавальної діяльності людини.

За словами О. М. Газуди [Газуда 2020, с. 211 – 212] комплексний аналіз когнітивних метафор в інтердисциплінарному просторі дозволяє оцінити мовні засоби вираження концептів, оскільки концепт узагальнюється в мовних знаках на різних рівнях мови, до яких входять лексичні одиниці, флексії, паремії та фразеологічні одиниці, що стає вагомим приводом до більш глибокого їх вивчення. Метафора, в свою чергу, виступає способом наповнення мовної лексичної бази даних.

На метафоричність та метонімічність мовлення впливає багато речей, до яких належать енциклопедичні знання, певна лексика, міжпонятійні зв'язки, які підтримує носій мови, не залежно від того, відтворює він, чи сприймає. Саме тому будь-який вираз не можна вважати метафоричним в кожному випадку; потрібно враховувати конкретного мовця. Авжеж на практиці багато з виразів можуть бути метафоричними та однаковими, або ж принаймні подібними для багатьох носіїв мови. Наприклад, матафори *LOVE AS JOURNEY* та *CONTAINER FOR CONTENTS* будуть зрозумілі майже всім носіям англійської мови [Barnden 2010, p. 3].

Так, наприклад, англомовному науковому дискурсу притаманні такі концептосфери, як БОРОТЬБА/КОНФЛІКТ та ГАРМОНІЯ/ЛЮБОВ. В даному випадку головним фокусом концепту виступає сумісність та несумісність двох концептуальних метафоричних моделей: несумісністю виступає БОРОТЬБА, а сумісністю – ГАРМОНІЯ. Вербальні метафори боротьби та конфлікту, а також метафори злагоди та гармонії виступають мовним вираженням даних метафоричних моделей [Шаля 2008, с. 304]. Подібна бінарність дозволяє ширше осмислювати складні наукові концепти, створюючи їхню багатогранну картину в англомовному дискурсі.

На сьогодні когнітивні колоративні метафори в сучасній англійській мові грають важливу роль у передачі емоцій та оцінок. Вони допомагають створювати яскраві образні вирази та збагатити мову для яснішого вираження почуттів. Як зазначає О. Ю. Топчий [Топчий 2019, с. 140], багатство кольорової лексики пояснюється важливістю зорових вражень

людини як джерела пізнання світу. Не дивно, що кольори завжди привертали увагу дослідників. Категорія кольору є універсальною для мов різних культур, що дозволяє їй описувати явища суб'єктивного та об'єктивного світу. Для прикладу, О. Ю Топчий [Топчий 2019, с. 142] наводить метафори з використанням білого кольору, які вербалізують концепти СТРАХ, ГНІВ, БОЖЕВІЛЛЯ та БІЛЬ: *turn as white as a ghost* «побіліти від страху»; *as white as a sheet* «білий мов полотно».

Л. Г. Котнюк [Котнюк 1988, с. 84] вважає, що в усіх мовах світу наявні певні засоби, які імітують звуки живої та неживої природи. Існує беззаперечний зв'язок між звуками, шумами та лексичними одиницями, які їх відтворюють у мові. Звукові метафори часто використовуються для опису явищ через співставленням їхньої форми звучання та їхнього семантичного значення. Наприклад, голосні переднього ряду асоціюються з чимось легким та хорошим, як-от слова *gleam, glimmer* та *glitter*, в той час як слова заднього ряду – асоціюються з чимось темним та недружнім, як в слові *gloom* [Robinson 2013, p. 190]. Вживання звукових метафор допомагають формувати правильне уявлення реципієнтів про позначуваний предмет чи явище.

Когнітивні метафори зв'язку осмислюють процес спілкування як передачу ідей або певних значень від однієї особи до іншої через мову, як-от у реченнях: *I gave you that idea*; *try to pack more thought into fewer words*; *it's hard to get that idea across to him* [Hiraga 2009, p. 166]. Велика частина англомовних висловлювань зазнала впливу метафор зв'язку. Вони підкреслюють глибокий зв'язок між розумінням мови та самою комунікацією.

Як було зазначено А. О. Худолієм [Худолій 2018, с. 219], національна когнітивна картина світу є сукупністю переконань, уявлень та цінностей, які є притаманними та які поділяють більшість представників певної нації. Також вона є загальною та стабільною, адже її патерни повторюються в картинах світу представників інших народів. Національна картина світу є одночасно абстракцією та когнітивно-психологічною реальністю, яка

проявляється у фізичній та вербальній діяльності народу. Когнітивна картина світу утворює концептосферу цілого народу. Її основою є процес концептуалізації людиною себе та світу в ході когнітивної діяльності. Кожен концепт представляє собою наївне уявлення людини про навколишній світ. В концептуальній картині світу кожного індивіда відбуваються зміни, які набувають форм перекатегоризації, в той час як мовна картина просто фіксує наявні зміни. Мовний образ світу створюється за допомогою наступних засобів: номінативні засоби мови – лексеми, фразеологізми та стійкі номінації; функціональні засоби мови – відбір фразеології та лексики для спілкування; образні засоби мови – метафорика, національно-специфічна образність, внутрішня форма мовних одиниць; стратегії інтерпретації та оцінки мовних висловлювань та текстів різних жанрів.

Когнітивні метафори не просто відтворюють колективний досвід певної культури, вони допомагають його формувати. Нові метафори доповнюють понятійну систему, яка слугує підставою для нашої реальності, а також змінюють цю систему, разом з якою змінюються людська поведінка та думки.

Необхідно зосередити увагу на когнітивних аспектах використання метафори, адже метафора виступає баченням одного предмета крізь призму іншого. Когнітивні процеси часто інтерпретують складні розумові простори посередництвом метафор з більш простим розумовим простором. У такий спосіб політичні та економічні події можуть бути переосмислені через ігри, або ж спортивні змагання; будь-які конфлікти порівнюють з війною, а кохання – з отрутою, подорожжю, хворобою, пожежею і тд. [Калінова 2012, с. 90–91].

Отже, доходимо висновку, що когнітивна метафора є важливим критерієм розвитку людської свідомості. До основних характеристик когнітивних метафор можна віднести їхню можливість осмислити концепти далекі від прийнятних, а також концепти, які опираються на інші та є еталоном та їхній системний характер.

1.1.3 Функції метафор. Опис природи та функцій метафори має найширший дискусійний діапазон: від вузько функціональнонаправленної фігури мовлення до базового механізму мислення і пізнання. Універсальність метафори проявляється в просторі та в часі, в структурі мови та у функціонуванні. Вона властива всім мовам й епохам; вона охоплює різні аспекти мови і виявляється у всіх її функціональних різновидах [Ляшкова, Голікова 2016, с. 67–68].

Згідно з твердженням А. С. Руденко [Руденко 2012, с. 21] функції метафор залежать від стилю в якому вона використовується. У поетичних текстах домінують естетична (метафора як прикраса мовлення) та активаційна (метафора як засіб активізації сприйняття адресата) функції, в той час як пізнавальна відходить на другий план. У науковому дискурсі навпаки, на перше місце виходить пізнавальна та евристична функції, які дозволяють осмислити новий об’єкт дослідження через аналогії з відомими об’єктами. Аргументативна функція метафори також важлива для наукового дискурсу як засіб переконання в правдоподібності висунутих тез або постулатів. У політичному дискурсі метафора також виконує й евристичну функцію, допомагаючи осмислити політичну реальність, яка постійно змінюється, та сформувати нові політичні програми.

Сучасна лінгвістика розглядає метафору як головний ментальний процес. Науковці вважають, що метафора створює та структурує реальність. Метафори взаємодіють з культурним та природнім світами та постають посередником між свідомістю людей та довколишньою дійсністю. Образні ознаки, з яких складається чуттєвий образ у структурі концепту, формуються метафоричним переосмисленням предмета чи явища [Будій 2012, с. 70]. Даний процес сприяє побудові нових концептуальних моделей, які відображають індивідуальний та колективний досвід.

Як зазначає П. О. Соболевська [Соболевська 2013, с. 64], розрізняють дев’ять основних функцій метафор: номінативну, інформативну, мнемонічну,

текстоутворюючу, жанроутворюючу, пояснювальну, емоційно-оцінну, ігрову та ритуальну.

Номінативна функція метафори полягає в тому, що можливість розвитку непрямих значень слова створює потужну противагу утворенню численних неологізмів.

Інформативна функція пов'язана з цілісністю та панорамністю образу. Панорамність базується на зоровій природі образу. Вона змушує інакше подивитись на сутність конкретної лексики та конкретних слів, перетворюючись на основу будь-якої метафори.

Мнемонічна функція базується на тому, що метафора сприяє кращому запам'ятовуванню інформації. Справді, варто лиш назвати гриби природними пилососами, і ми надовго запам'ятаємо, що саме гриби найкраще всмоктують токсини з ґрунту.

Текстоутворююча функція та властивості метафори розкривають її здатність стати вмотивованою, розгорнутою, тобто поясненою і продовженою;

Жанроутворююча функція передбачає властивості метафори, які беруть участь у створенні певного жанру.

Пояснювальна функція метафори фокусується на її здатності виконувати особливу роль у навчальній та науково-популярній літературі, допомагаючи засвоювати складну наукову інформацію та термінологію.

Емоціонально-оцінна функція зводиться до її здатності впливати на адресата промови. Особливо нова метафора в тексті вже сама по собі викликає емоціонально-оцінну реакцію.

Ігрова функція передбачає те, що метафору іноді використовують як форму мовної гри. Завдяки метафорі кожна людина в ігровій поведінці може задовільнити найбільш глибоку свою потребу. У художніх творах метафора широко вживається як форма мовної гри.

Ритуальна функція метафори проявляється в її використанні у поздоровленнях, вітаннях, святкових тостах, і навіть при вираженні

співчуття. Розвиток ритуальної функції метафор часто визначається національними традиціями.

В рамках художнього дискурсу, метафори виконують наступні основні функції:

– утворюють стиль художнього тексту, адже влучні метафори накладають оригінальний стилістичний відбиток автора, надаючи художньому твору впізнаваності та унікальності;

– метафора виступає невід'ємним засобом формування тексту в художньому дискурсі, створюючи яскраві образи та підсилюючи емоційне враження читачів [Ricoeur 2004, p. 137].

За словами О. Т. Дрібнюк [Дрібнюк 2011, с. 140–141] в політичному дискурсі, метафори відіграють одну з ключових ролей в політичній мові. Метафори застосовують для ухвалення політичних рішень, адже вони створюють альтернативи, на підставі яких робиться важливий вибір. Метафора постає таким собі дзеркалом в якому, попри симпатії чи антипатії, знаходить відображення національна свідомість, а також сутність політичного життя та взаємозв'язки різних сфер життя. Велика кількість метафор, які використовуються в політичній комунікації можна прирівняти до мозаїки, адже кожна окрема метафора, як маленький шматочок більшої картини, відображає світобачення конкретної особистості. Проте, якщо спробувати зіставити одну метафору з іншими, то можна буде помітити спільні риси та закономірності в метафоричній картині політичного світу. Саме тому, як в усному, так і у письмовому мовленні, за допомогою метафор можна впливати на сприйняття людини та формувати оцінку людини про все що завгодно. Інакше кажучи, метафори мають здатність структурувати мислення людини, тому характер використаних метафор політиками чи журналістами вказує на їхнє уявлення про ті чи інші події суспільно-політичного життя.

Принагідно зазначимо, що відомий іспанський філософ, публіцист та громадський діяч Хосе Ортега-і-Гассет [Ortega y Gasset 2004–2010] писав, що

метафора потрібна не лише для того, аби зробити наші думки доступними для інших, а й для того, щоб нам самим будь-який об’єкт став більш зрозумілий. Метафора постає важливим знаряддям мислення, яке допомагає нам орієнтуватися по життю [Бережанська 2013, с. 481]. Використання метафор сприяє глибшому осмисленню складних явищ, які формують нашу реальність.

Необхідно підкреслити, що метафори ефективні для розпізнавання аналогій та подібностей між, здавалося б, різними речами, подіями та процесами. Тут метафори мають подібну функцію з метонімією, адже обидва тропи підкреслюють можливість отримання нової інформації про об’єкт на основі його схожості з іншим об’єктом. Когнітивні функції метафор можна прирівняти певною мірою до наукових концепцій та теорій, які також знаходять аналогії в різних, а іноді навіть несумісних явищах та поняттях. Метафори, стилістично та змістовно насичені, які зустрічаються не лише в повсякденному мовлені, а й в політиці, релігії чи літературі, часто були предметом концепцій та теорій у філософії науки або ж у загальній методології [Hetmański 2021, p. 96–100].

Отже, метафори виконують надзвичайно важливі функції в усному та писемному мовленні, адже вони здатні відображати емоційні та психологічні уявлення людського розуму, в той час репрезентуючи національні концептуальні сфери та формуючи нові значення.

1.2 Метафора як чинник дискурсивного творення

1.2.1 Поняття дискурсу та його різновиди. Виникнення когнітивно-дискурсивної парадигми зумовило дослідження дискурсу. Поняття дискурсу є одним з основних в прагматичній лінгвістиці та лінгвістиці тексту. Дискурс створює певну складність у його визначенні,

оскільки він є багатоплановим феноменом та спектр його трактувань може бути ширшим, ніж у будь-якого іншого терміну в сфері літературознавства та теорії культури. Як вже було зазначено, загальноприйнятого та одностайного визначення поняття «дискурс» не існує через його багатофункціональність, яка заважає виокремити чіткі критерії для його узагальнення.

Для обґрунтування поняття дискурсу двома важливими складовими є текст та мовленнєва діяльність. Процесуальний та матеріальний аспекти мовлення слугують базою для виокремлення дискурсу та є ключовими для створення опозиції текст/дискурс. Лінгвісти та науковці вимушені шукати способи поєднання схожих та розбіжних тлумачень, які будуть відповідати вимогам та завданням мовознавства [Пасенчук 2017, с. 52]. У цьому відношенні дискурс розглядається не як статичний, а як динамічний процес, який охоплює когнітивні, мовні та соціокультурні аспекти.

І. Р. Корольов [Корольов 2012, с. 289] стверджує, що багато дослідників почали виокремлювати дискурс як одиницю аналізу тексту, що спричинило необхідність в розмежуванні понять «дискурс» і «зв'язний текст». Сьогодні зв'язний текст розглядають як один з виявів дискурсу, а також його проміжним результатом, тому що основна мета дискурсу полягає не в створенні тексту, а в досягненні перлокутивного ефекту. Дискурс в цьому контексті охоплює сукупність мовленнєвих і когнітивних дій учасників комунікації, що пов'язані з пізнанням, осмисленням і презентацією світу мовцем та його інтерпретацією адресатом. Тому дискурс включає динамічний процес мовленнєвої діяльності, який вписується в певний соціальний контекст, а також його результат у вигляді тексту. У порівнянні з текстом дискурс є різноплановим поняттям, яке охоплює аспекти психології, філософії, логіки та спрямоване на людину, її досвід, знання та рівень розуміння навколишнього світу.

В процесі вивчення дискурсу виникає питання про його типологію. Дискурс характеризується відкритістю, тому будь-яка класифікація може здаватися обмеженою та відносною. Саме через це варто звертати увагу на

диференціацію дискурсу з точки зору соціолінгвістики, адже ця наука займається функціонуванням мови [Ларькіна 2010, с. 300].

Поділяємо позицію К. С. Серажима [Серажим 2003, с. 8] стосовно того, що класифікація дискурсів досі знаходиться на стадії розробки. Представники з різних наукових сфер представляють різноманітну типологію дискурсів. Всі вони відрізняються перш за все критеріями, які закладені в основу їх диференціації, а також залежать від функційного навантаження терміна в інтерпретації певного вченого. Різноманітність типологій дискурсу обумовлена тим, що дискурс є складним феноменом, який охоплює широкий спектр практик від повсякденного спілкування до професійної взаємодії.

Сучасне розуміння дискурсу пояснює його як процес та результат цього процесу. Вчені підкреслюють тісний зв'язок дискурсу з конкретними учасниками мовленнєвого акту, а саме з мовцем та слухачем, а також зі здатністю адресанта мати вплив на адресата. Тому керуючись різними тлумаченнями виділяють різні типи дискурсу [Шило 2018, с. 50].

Найпопулярніша класифікація дискурсу серед вчених – поділ його на персональний та інституційний, або ж іншими словами на особистісно-орієнтований та статусно-орієнтований. Перший тип характеризується тим, що співрозмовник добре відомий. В другому типі навпаки – комунікати беруть на себе певні суспільні ролі, в якості представників визначених груп. До таких груп належать лікарі, вчителі, начальники, колеги, пацієнти і т.д. [Миголинець-Шовак 2014, с. 64]. Важлива роль у даному поділі відводиться меті та контексті, в яких здійснюється комунікація.

Ф. С. Бацевич [Бацевич 2004, с. 137] визначає дискурс як комунікативне явище та класифікує його за наступними комунікативними характеристиками: прояви комунікації в суспільстві (мовний, комунікативний, вербальний, сучасні дискурсивні практики, невербальний дискурс, дискурс мовчання); комунікація через різні канали (слухові, візуальні та тактильні); правила спілкування, методи викладу та реалізації прагматичних цілей мовців (лайливий, етикетний, дидактичний). У процесі

систематизації різних типологічних досліджень Бацевич диференціює дискурс з урахуванням міждисциплінарних підходів, а саме за предметом дослідження в різних науках; як прояв культурної комунікації; за етнокультурними особливостями; культурно-історичними аспектами комунікації; за соціальними, віковими та гендерними характеристиками учасників комунікації; за типами й формами мовлення, принципами побудови повідомлень і їхньою риторикою, а також за особливостями мовлення індивіда або групи людей [Ковальська 2014, с. 121].

Розгляд фактичного матеріалу дав змогу виокремити основні риси інституційного дискурсу: обслуговування певного типу комунікації, заданого інституційно; жорстка структурованість; фіксовані комунікативні ролі; відносна залежність від контексту та обмежена кількість загальних цілей; динамічність, що виражається через інтертекстуальні зв'язки як у синхронії, так і в діахронії.

Принагідно зазначимо, що інституційний дискурс не обмежується одним типом, а являє собою складну сукупність взаємопов'язаних і часто конфліктуючих дискурсів в межах конкретної ситуації. Наприклад, міжнародно-правовий дискурс має інтертекстуальні зв'язки з політичним та юридичним дискурсами, а політичний дискурс переплітається з такими різновидами інституційного дискурсу, як юридичний, науковий, медійний, педагогічний, рекламний, релігійний, спортивний і побутовий.

Відзначимо, що для характеристики певного типу інституційного дискурсу мають розглядатися такі складові як хронотип, цілі, учасники, тексти, матеріал, різновиди та жанри, а також дискурсивні формули [Лівицька 2011, с. 382]. Характеристика даного типу дискурсу має містити аналіз взаємозв'язків між усіма його складовими, що допоможе окреслити особливості інституційного дискурсу в конкретному контексті.

Художній дискурс також є поширеним терміном і актуальним питанням сучасної лінгвістики, проте і йому складно дати визначення. Художній дискурс можна трактувати як комунікативний акт, що охоплює мовленнєво-

мисленнєві дії учасників спілкування, пов’язані з пізнанням, осмисленням та поданням світу автором і його сприйняттям реципієнтом.

О. А. Семенюк [Семенюк 2019, с. 8] наголошує на тому, що в основі дослідження художнього дискурсу лежить його відмінність від інших типів дискурсу, таких як ідеологічний чи політичний, які мають схожі цілі. Однією з ключових відмінностей є наявність у художньому тексті тропів та порівнянь. Крім того, автори політичних ідеологічних дискурсів несуть відповідальність за достовірність своїх висловлювань, в той час як автор художнього дискурсу подібної відповідальності не має — викривлення фактів вважається частиною специфічної мети художнього дискурсу.

Оскільки основною метою художнього дискурсу є емоційний та естетичний вплив на аудиторію, його ключовим складником виступає його прагматична сутність. Художній дискурс не може функціонувати без діалектичних відносин письменник – твір – читач. Традиційний підхід до аналізу художнього тексту включає вивчення мовних одиниць, граматичних категорій, зв’язків та стилістичних засобів. Важливу роль тут відіграє читач, чия функція полягає в сприйнятті тексту. Так, художній дискурс можна розглядати як процес взаємодії читача з текстом. Художній текст є складовою частиною акту художньої комунікації, яка представляє художню реальність, яка в поєднанні з дискурсами автора та читача утворює новий тип дискурсу – художній [Вороновська 2015, с. 159–160]. В даному випадку важливою є роль культурного та соціального планів, які визначають як саме читач сприйматиме художній твір.

Шляхи комунікації між різними культурами можна розглядати як відображення прихованих правил та цінностей. Тому при дослідженні дискурсу в міжкультурному контексті важливо визначити максими та основні принципи, за якими представники тієї чи іншої культури спілкуються. Наприклад, українські учасники дискурсу припускаються серйозних помилок у спілкуванні з американцями, коли на питання «Як справи?» детально розповідають про своє життя або ж як пройшов їх день

[Білоус 2021, с. 247]. В той час як для американців така поведінка не є зрозумілою, для українців це навпаки може бути проявом відкритості та щирості.

Варто наголосити, що незважаючи на спільну культурну спільноту, яка утворює дискурсивну реальність, суб'єкти цієї реальності, тобто люди, мають повне право приймати рішення самостійно та не піддаватися нав'язаним їм інтерпретаціям. Культура та дискурс поняття взаємопов'язані, проте вони є чимось більшим, ніж просто дане, та вони можуть бути змінені чи скориговані власними суб'єктами [Teubert 2020, p. 802].

Отже, дискурс є складним та багатофункціональним явищем, яке посідає важливе місце в когнітивно-дискурсивному просторі. Класично дискурс поділяється на персональний та інституційний, проте його диференціація залежить від культурних та/чи соціальних факторів.

1.2.2 Роль метафори в дискурсі. Дискурсивний аналіз розглядає метафору як свій об'єкт. Наявні дослідження метафори в дискурсі зосереджуються переважно на виявленні та описі метафоричних моделей, притаманних конкретним типам дискурсу: художньому, публіцистичному, політичному, медичному, військовому і т.д. Для прикладу, аналіз метафоричних перенесень у художньому дискурсі допомагає не лише визначити особливості авторського стилю, але й стверджувати, що метафора може структурувати цілісність тексту. Метафора також виконує інтегративну функцію, поєднуючи логічний, емоційно-образний і конотаційний рівні тексту. Вона організує нарацію, вписуючись у бароковий та постмодерністський епістемологічні простори. Дослідження метафор у медичному дискурсі основуються на різних базах метафоризації (побутових, геоморфних метафорах, метафор-соматизмах, метафор-біосемізмах та концептуальних метафорах), в той час як інші вивчення зосереджуються на структурі та морфологічних особливостях основного компонента метафори [Кардашова, Фільчук 2023, с. 206].

Метафора є важливою складовою політичної комунікації та широко використовується в засобах масової інформації. Політики, журналісти та публіцисти активно застосовують метафори у своїх промовах та статтях задля експресивності, вираження оцінок, а також для пробудження уяви читачів/слухачів, що сприяє активізації суспільства, популяризації певних ідей та формуванню громадської думки. Подібне використання метафор відповідає характеру публіцистичного дискурсу, головною метою якого є вирішення різноманітних суспільно-політичних питань та привернення уваги до певних ідей. Метафори допомагають дискурсу зробити мову доступнішою а також підсилити інформативність, надання політичної, суспільної та морально-етичної оцінки, логічність, емоційність, експресивність, образність та переконливість [Одинецька 2015, с. 56].

У сучасному інформаційному просторі засоби масової інформації мають великий вплив на формування світогляду людини. Мова засобів, як частина національної мови, розвивається разом із етнічною свідомістю та суспільно-політичними процесами. Через це вона насичена метафорами, які ґрунтуються на архетипах і мають різноманітні стилістичні значення. Метафора є одним із найефективніших інструментів збагачення мови, а також вона є засобом концептуалізації реальності й формування суспільних поглядів. У публіцистичних текстах першочергова увага приділяється вибору форм вираження, які одночасно є зрозумілими і відзначаються новизною та свіжістю. Саме в таких текстах спостерігається висока концентрація ідей, що підтверджує тезу про те, що «мова публіцистики — це мова думок і почуттів». Метафора поєднує раціональне та творче мислення, яке не тільки збагачує лексичний склад мови, але й створює нові парадигми для пізнання та оцінки повідомлень [Овсієнко 2018, с. 60–61]. У такий спосіб метафора постає потужним засобом для маніпуляцій, що є важливим для медійних осіб, адже це забезпечує їй певну владу та впливовість у суспільстві.

Проблема взаємозв’язку мови та влади є особливо актуальною в умовах змінного геополітичного балансу у світі. Ця проблема виражається через

політичний дискурс, який можна визначити як сукупність усіх мовленнєвих актів у політичних дебатах, а також правил публічної політики, що сформувалися на основі існуючих традицій і перевірені досвідом. Основна функція політичного дискурсу полягає в тому, щоб донести до членів суспільства необхідність «політично правильних» дій. Іншими словами, політичний дискурс спрямований на переконання та створення основ для подальших дій. Особливості комунікативної стратегії політичних діячів впливають на насичення текстів виразами, які надають їм емоційного забарвлення, відображають ставлення до політичних подій і демонструють високий рівень мовної культури. Одним із ключових риторичних засобів, що створюють образність і емоційний ефект у політичних виступах, є метафора.

Текст має на меті викликати емоції або зробити переконання, стає очевидним, що без метафори, як інструменту зміни значень слів або текстових фрагментів, не обійтися. Метафора виконує роль засобу, який надає тексту сугестивної насиченості. Тому політичний дискурс є природнім середовищем для функціонування метафор [Ільницька 2009, с. 84]. В ньому метафори не лише підсилюють аргументацію політичних діячів, а й допомагають сформувати суспільні настрої та спрямувати увагу людей у потрібному їм напрямку.

У когнітивно-лінгвістичному дискурсі досліджують схеми, що регулярно використовуються для аналогічних міркувань на основі природньо виникаючої вербальної поведінки. Наприклад, обговорення розширення Європейського Союзу часто виражають через метафори дому або подорожі, міжнародні політичні відносини – через метафори шлюбу, а наукові досягнення – через метафори перегонів.

В когнітивно-лінгвістичному аналізі дискурсу вивчалися схеми, які постійно використовувались для аналогічних міркувань. Для прикладу, дебати про розширення Європейського Союзу втілюються метафорами про «дім» та «подорож». В дебатах в міжнародно-політичних відносинах часто

можна зустріти метафори про шлюб, а в дебатах про наукові досягнення – метафори про раси [Zinken 2007, p. 449].

Отже, метафора виступає потужним інструментом організації та структурування тексту, незалежно від типу дискурсу. Вона підкреслює індивідуальний стиль автора та виконує інтегративну функцію, об'єднуючи різні рівні тексту. Дослідження метафоричних моделей у різних дискурсах, таких як художній, медичний або політичний, показують, як саме метафори впливають на формування громадської думки, створення образності та переконливості текстів.

1.2.3 Екологічна спрямованість сучасного англомовного дискурсу. На сьогодні екологія та питання захисту навколишнього середовища є одними з найбільш обговорюваних тем не лише у медіа, а й у численних дослідженнях природничих і гуманітарних наук. Це спричинило збагачення англійської екологічної лексики та сформувало цілісний екологічний дискурс в англійській мові, а також зміни в його структурі й змісті. Значні зміни також можемо спостерігати в концептуальному наповненні сучасного екологічного дискурсу і його номінативному полі.

Екологічний дискурс — порівняно нове явище, адже він сформувався лише за останні тридцять років. Наразі цей дискурс представляє собою особливий тип соціальної комунікації, що зосереджується на стані довкілля та його охороні. Його головна комунікативна мета полягає в поширенні інформації про екологічні проблеми й формуванні ціннісних установок у аудиторії, що впливають на їхню взаємодію з довкіллям [Коваленко, Топиліна 2023, с. 322].

У процесі осмислення взаємозв'язку між суспільством і природою відбувається трансформація предмета екології та диференціація екологічних знань, які розглядаються з різних точок зору — філософської, соціологічної, психологічної тощо. Це призводить до появи нових наукових дисциплін, серед яких особливе місце займає еколінгвістика, яка поєднує екологію з

лінгвістикою. Це свідчить про те, що екологічна тематика і проблематика привертає увагу також науковців у галузі лінгвістики [Гудзь 2013, с. 203].

Перший крок до екологічного підходу до мови було зроблено, коли Е. Хауген [Haugen 1972, p. 21] в 1970 році визначив «екологію мови» як «дослідження взаємодії між певною мовою та її середовищем». Окрім простого опису (імовірно) непрямих факторів мови, Е. Хауген зосередився на тому, щоб зрозуміти, як ці фактори впливають на мову та як мова впливає на соціальні і психологічні середовища мови [Steffensen, Fill 2014, с. 7]. Е. Хауген бачив цінність моделі мовної екології у спробі описувати не лише соціальну та психологічну ситуацію мови, але й вплив цієї ситуації на саму мову.

Розмежовується соціолінгвістична та психолінгвістична екологія мови. Соціолінгвістична екологія вивчає взаємодію мови і суспільства, в якому існує мова. Предметом психолінгвістичної екології є взаємодія мов у свідомості людей. Еколінгвістика набуває широкого розвитку різних напрямках. Головними темами дослідження екологічної лінгвістики стають мовні зміни і мовні контакти, уніфікація мовних спільнот шляхом усунення мовних меншин, рівновага між мовами, мовне панування, білінгвізм і засвоєння мови, а також мовні стратегії маніпуляції (особливо в областях, які стосуються екологічних питань) [Пасинок 2015, с. 7]. У центрі уваги соціуму також перебуває вплив мовної політики на лінгвістичне та культурне різноманіття, яке виступає важливим аспектом екології людства.

В англомовному просторі, поряд з вищезгаданим, відносно недавно з’явилося поняття «екокритицизм». Екокритицизм є галуззю літературної критики, яка досліджує взаємозв’язки між художньою літературою та довкіллям. Сюди входить аналіз і осмислення шляхів покращення сучасної екологічної ситуації [Ткачук 2011, с. 52]. Ця галузь ставить собі за мету попередити людство про екологічні проблеми та пробудити почуття колективної відповідальності за власні вчинки. Проте екокритика, або ж як її ще називають «зелені студії», не обмежується лише аналізом літературних

творів на екологічну тематику. Вона також цінна своїм міждисциплінарним підходом до вивчення художньої літератури. Використовуючи філософію, психологію, етику та історію, екокритика досліджує сприйняття довкілля людиною, історичну еволюцію уявлень про дику природу та відображення сучасних екологічних проблем у художньому дискурсі [Ткачук 2011, с. 52].

Доцільно зазначити, що науковці здебільшого використовують три основні поняття для визначення терміну «екокритика», а саме: «екологічна література» (ecological literature), література про навколишнє середовище (environmental literature) та документальна література про природу. Дані три терміни використовують для інтерпретації художніх текстів на екологічну тематику. Також маємо зауважити, що подібна література пропонує обширний художньо-психологічний аналіз взаємодії людини та природи, оцінює вплив людської діяльності на екосистему та прослідковує зміни в уявленнях людини про оточуюче середовище [Вертипорох 2021, с. 123].

Велика екологічних катастроф (ecotastrophe) та їх наслідки сприяли створенню наукових об'єднань, а згодом і громадських рухів (environmental organizations, green movement), спрямованих на порятунок життя на Землі. Людство було змушене переглянути своє ставлення до природи, почати глибоко вивчати генезис і розвиток складних процесів у навколишньому середовищі, а також шукати шляхи для гармонізації відносин між суспільством і природою та досягнення збалансованого розвитку, який би поєднував технічний прогрес із захистом довкілля.

Громадські екологічні організації взяли всі проблеми в свої руки через неспроможність уряду вирішувати екологічні проблеми. Найвідомішими з них стали "Friends of the Earth", "Ecological Activity", "Greenpeace", "The People", та "Audubon Society". З часом зелений рух перетворився на політичну силу в Західній Європі, що спричинило «позеленіння» (greening) урядів. Зелений рух розділився на дві основні течії: екологізм (ecologism) та охорону довкілля (environmentalism) [Балюта 2015, с. 36]. Охорона довкілля

зосереджується на заходах із захисту навколишнього середовища, як-от боротьба із забрудненням чи збереження природніх ресурсів.

Слід зауважити, що вчені виділяють два підходи до дослідження екологічного дискурсу: вузький та широкий. Вузький підхід зосереджений на роботах, створених безпосередньо екологами, які включають наукові статті, доповіді, презентації, монографії та посібники. Широкий підхід охоплює будь-які матеріали, які стосуються екологічних проблем. Тому можемо стверджувати, що екологічний дискурс – це «сукупність висловлювань і текстів про взаємодію людини та інших живих організмів із навколишнім середовищем».

Екологічний дискурс розглядають як комунікацію, присвячену екологічним проблемам і взаємодії людей між собою та з природою. До екологічного дискурсу також належать всі тексти, що описують живу природу (людей, тварин, комах) і неживу природу (рослини, моря, океани, гори тощо). Екологічний дискурс відіграє важливу роль у формуванні екологічної мовної та загальної свідомості завдяки аналізу численних понять, поглядів і мовних явищ [Івченко 2021, с.41–42].

Отже, екологічний англомовний дискурс охоплює різні аспекти комунікації взаємодій людини та природи. Даний тип дискурсу є важливим інструментом формування екологічної свідомості та впливає на усвідомлення екологічних питань як у науковому, так і в суспільному контексті. Завдяки різним підходам екологічний дискурс гармонізує відносини між суспільством і природою, наголошуючи на необхідності розвитку та захисту довкілля.

РОЗДІЛ 2
ЕКОМЕТАФОРА В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

2.1 Екометафора в інституційному дискурсі

У політичному та науковому дискурсі метафори відіграють важливу стратегічну роль, оскільки вони дозволяють природнім чином апелювати безпосередньо до емоцій аудиторії. Тлумачення та використання метафоричної мови в політичних виступах залежить від ідеологічних поглядів оратора. Політики цілеспрямовано обирають зрозумілі та ефективні метафори для переконання слухачів. Тому дослідження метафор у політичних промовах, зверненнях і виступах громадських діячів є критично важливим в умовах глобальних змін, оскільки дозволяє оцінити їхню силу впливу задля привернення уваги до проблем з екологією [Пастернак 2023, с. 141].

Також когнітивні метафори набувають широкого вжитку в наукових текстах та статтях на екологічну тематику і не тільки. Хоча й на перший погляд може здатися недоречним використання метафор в науковій літературі, проте метафоричність наукового мовлення є беззаперечною та очевидною. В цілому сама природа людського мислення є метафоричною. Метафора не лише відображає процес мислення, але й формує його. Вдало підібрана для позначення нового явища в науці, метафора стає поштовхом для побудови нових гіпотез та висновків, які ґрунтуються на системному порівнянні двох понять, які вона об’єднує. Усередині метафори виникає складна взаємодія між поняттєвим і образним компонентами, яка створює діалектичну єдність. Протиріччя між цими компонентами зводиться нанівець, бо метафора спрямована на термін і водночас відкрита до образних

асоціацій. Отже, метафора виступає засобом пізнання та інструментом наукового методу [Підгородецька 2015, с. 181]. Екологія та екологічні виклики постають одними з ключових тем в зверненнях політичних діячів до народу та світу загалом.

У процесі дослідження виникла необхідність звернутися до промов політичних діячів через те, що саме політики мають владу та вплив на суспільство посередництвом своїх висловлювань. Також перспективними вважаємо наукові статті та праці, які містять когнітивні екометафори.

Перспективним напрямком подальших досліджень з даної проблематики постає розгляд когнітивних екометафор, використаних у вибраних промовах та статтях наукового спрямування та дослідження екології. Детальний аналіз фактичного матеріалу дозволяє стверджувати, що в даних матеріалах були використані когнітивні метафори різних типів, а саме онтологічні, структурні, орієнтаційні, колоративні, звукові та метафори зв'язку.

Розглянемо промову колишнього президента США Барака Обами щодо кліматичних змін в 2014 році: *"…there's one issue that will* ***define the contours*** *of this century more dramatically than any other, and that is the urgent and* ***growing threat of a changing climate****"* [Obama 2014]. У наведеному прикладі використовуються онтологічні метафори *DEFINE THE CONTOURS* та *GROWING THREAT OF A CHANGING CLIMATE*, які трактують абстрактні поняття *CONTOURS* та *CHANGING OF CLIMATE* як фізичні об'єкти. Дані метафори зображують зміну клімату як суттєву небезпеку, даючи натяк на те, що їй потрібно протистояти та не ігнорувати.

В інших онтологічних метафорах *CLIMATE-RESILIENT* та *CLIMATE RESILIENCE* колишній президент розглядає стійкість як інструмент, який допоможе надати міцності всім інфраструктурам перед викликами кліматичних змін, переконуючи, що не все ще втрачено: *"And we are committed to helping communities build* ***climate-resilient*** *infrastructure"* [Obama 2014]; *"Today, I'm directing our federal agencies to begin factoring* ***climate***

resilience *into our international development programs and investments"* [Obama 2014].

Структурні метафори допомагають Б. Обамі зробити акцент на кліматичних змінах як змаганнях з людськими зусиллями: *"So the* ***climate*** *is* ***changing faster*** *than our* ***efforts*** *to address it"* [Obama 2014].

Взагалі протягом всієї промови зміна клімату розглядається як боротьба та конфлікт. Такі стилістично марковані структурні метафори як *COMBAT CLIMATE CHANGE, TACKLE THIS GLOBAL THREAT* та *LEAD*: *"But we can only succeed in* ***combating climate change*** *if we are joined in this effort by every nation –- developed and developing alike"* [Obama 2014];

"And we have to work together as a global community to ***tackle this global threat*** *before it is too late"* [Obama 2014];

"Just a few minutes ago, I met with Chinese Vice Premier Zhang Gaoli, and reiterated my belief that as the two largest economies and emitters in the world, we have a special responsibility to ***lead****. That's what big nations have to do"* [Obama 2014]. Проаналізовані метафори позначають зміну клімату як ворога, з яким потрібно боротися. Метафори структурують порівняння зміни клімату з війною, де країни повинні взяти до рук зброю (в даному випадку політику та технології) і працювати разом, аби перемогти спільного ворога. У такий спосіб активізується почуття колективної відповідальності та єдності на шляху до спільної мети. Позначаючи зміну клімату як супротивника, Б. Обама розглядає проблему як таку, що вимагає стратегічного мислення та певних жертв — основних складових війни.

В промові структурна метафора *CUT CARBON POLLUTION* розглядає забруднення середовища як предмет, який можна «розрізати», тобто скоротити: *"We have to* ***cut carbon pollution*** *in our own countries to prevent the worst effects of climate change"* [Obama 2014]. Так президент надає більш точне та реалістичне уявлення про скорочення кількості сміття, яке є більш керованим та підлягає контролю людей.

Для підкреслення нагальності вирішення проблеми та її актуальності, Б. Обама використовує звукову метафору *ALARM BELLS KEEP RINGING*, адже вона попереджає нас про кризу: *"So the climate is changing faster than our efforts to address it. The **alarm bells keep ringing**. Our citizens keep marching. We cannot pretend we do not hear them. We have to answer the call"* [Obama 2014].

Той факт, що «тривожні дзвіночки продовжують дзвонити», означає, що попередження про неминуче стають голоснішими. Ця метафора передає ескалацію в змінах клімату та необхідну потребу в діях.

Також Б. Обама вживає орієнтаційну метафору *LOWEST LEVELS*, де слово *LOWEST* має позитивну конотацію. Нею він наголошує на перемогах у боротьбі з відходами та сміттям, описуючи рівень забрудненості як найнижчий за останні два десятиліття: *"So, all told, these advances have helped create jobs, grow our economy, and drive our carbon pollution to its **lowest levels** in nearly two decades -- proving that there does not have to be a conflict between a sound environment and strong economic growth"* [Obama 2014].

В промові були використані метафори зв'язку, як-от *MOVE TOWARD A GLOBAL COMPACT* та *HEAR THEM*: *"And for the sake of future generations, our generation must **move toward a global compact** to confront a changing climate while we still can"* [Obama 2014]; *"Our citizens keep marching. We cannot pretend we do not **hear them**"* [Obama 2014]. Подібні метафори демонструють те, що кроки до вирішення важкої ситуації в екології є неминучими і лідери країн мають взяти на себе повну відповідальність за розв'язання проблем; вони не можуть вдавати, наче не бачать та не чують, що відбувається навколо.

Іншим матеріалом для відбору когнітивних метафор стала промова Терези Мей, колишньої прем'єр-міністерки Великої Британії, яка відбулася 11 січня 2018 року. В даній промові Т. Мей виразила рішучість уряду зробити довкілля кращим, ніж раніше, а також окреслила конкретні кроки на

шляху до екологічнішої та чистішої Британії, роблячи акцент на ліквідації пластикових відходів.

Онтологічні метафори займають одне з провідних місць в промові Т. Мей. Такі метафори як *RECHARGE OUR BATTERIES, WE ARE TRUSTEES, NATURAL ENVIRONMENT AS SOMETHING HELD IN TRUST* та *CONTROL OF OUR WATERS* демонструють на те, що природу слід позиціонувати не як ресурс, який можна витратити, а як цінний спадок, який допомагає нам виживати та надає комфортні умови життя:

"Millions of us visit the countryside, the seaside, a local park or places like this, every week to ***recharge our batteries****, spend time with friends and family, and to exercise"* [May 2018];

"The fundamental understanding which lies at the heart of our philosophical tradition is that ***we*** *in the present* ***are trustees*** *charged with protecting and improving what we have inherited from those who went before us"* [May 2018];

"So the ***environment*** *is something personal to each of us, but it is also something which collectively* ***we hold in trust*** *for the next generation"* [May 2018];

"And once we've taken back ***control of our waters****, we will implement a more sustainable fishing policy that also supports our vital coastal communities"* [May 2018].

Т. Мей також використовує структурні метафори для того, щоб продвинути наратив про необхідність взаємодії та партнерства між охороною навколишнього середовища та економічною політикою. Вона пов'язує зусилля щодо збереження екології з принципами своєї політичної ідеології та за участі метафор представляє екологічну відповідальність як основну для економічного та соціально процвітання нації. Її положення представляють природу та економіку як взаємопов'язані речі і Т. Мей виступає за піклування про навколишнє середовище. Вона втілює ці ідеї за допомогою наступних метафор: *CONSERVATISM AND CONSERVATION ARE NATURAL*

ALLIES, CLEAN GROWTH REVOLUTION, A TRUE OASIS IN THE HEART OF LONDON і *BUILD A BRITAIN*:

"And whilst every political tradition has a stake in our natural environment, speaking as the Leader of the Conservative Party, I know I draw upon a proud heritage. Because ***Conservatism and Conservation are natural allies****"* [May 2018];

"And our Industrial Strategy puts harnessing the economic potential of the ***clean growth revolution*** *at its heart, as one of its four Grand Challenges"* [May 2018];

"It is wonderful to be here at the Wetland Centre – ***a true oasis in the heart of London****"* [May 2018];

"Our mission is to ***build a Britain*** *where the next generation can enjoy a better life than the one that went before it"* [May 2018].

Т. Мей використовує колоративну метафору *GREEN AND BLUE PLACES*, в якій *GREEN PLACES* позначає землі, а *BLUE PLACES* – води (моря та океани) Великої Британії, для того, щоб нагадати всім, що краса природи Британії не просто фізичний простір, а аспект британської ідентичності, який кожен громадян країни повинен воліти захищати та пишатися ним: *"Our* ***green and blue places*** *have inspired some of our greatest poetry, art and music and have become global cultural icons"* [May 2018].

Прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо також виступав з промовою щодо екологічної ситуації на Всесвітній день охорони (World Environment Day) довкілля 5 червня 2017 року.

Дж. Трюдо вживає онтологічні метафори *CONNECT WITH NATURE* і *FIGHT FOR THE PLANET AND FUTURE* для того, щоб наголосити на важливості «з'єднання» людей з природою, а також нагадати, що ми повинні докладати значних зусиль, щоб захистити найбільшу людські цінність – нашу планету; і не лише планету, адже майбутнє наступних поколінь також залежить від стану екології: *"I want to issue a more direct challenge to Canadians, to follow through on today's theme to get outside and to* ***connect with***

***nature**, really connect with it. I'm talking about feeling the sun on your face, the warmth of the wind, the coolness of the water"* [Trudeau 2017]; *"And to young people I want to say this. It's not just the future of the **planet** that we're **fighting** for, we're fighting for you, for your **future**. It's okay if you feel a little discouraged from time to time"* [Trudeau 2017].

Також Дж. Трюдо за сприянням структурних метафор *THE HEALTH OF OUR ECONOMY* та *THE HEALTH OF OUR KIDS* розглядає навколишнє середовище та економіку як живі об'єкти, які мають здоров'я, яке може покращуватись або погіршуватись. Даним прийомом прем'єр-міністр вказує на тісний взаємозв'язок між економічним процвітанням та екологічною стабільністю: *"We will also continue to make investments that foster a clean growth economy because the **health of our economy** and the **health of our kids** both depend on it"* [Trudeau 2017].

Проте Дж. Трюдо не хоче давати марних надій людям, вживаючи метафору зв'язку *OFFER FALSE HOPE*. Він ставиться до надії як до чогось, що має ґрунтуватися на реальності та має бути позбавлене будь-яких ілюзій: *"Now I don't want to **offer false hope**, because the truth is we can't turn back the clock"* [Trudeau 2017]. Це надає певної сили даній метафорі, адже вона може надихати не відриваючись від реальних положень справ. Такий прийом значно посилює позицію уряду та влади в цілому, а також викликає довіру людей до них:

Дж. Трюдо, так само як і Б. Обама, застосовує звукову метафору *WE HEAR YOU*, щоб запевнити аудиторію в тому, що уряд обізнаний в усіх проблемах з екологією, особливо зі зміною клімату, і що він «чує» громадян, побажання яких обов'язково будуть враховані: *"To those of you who are feeling worried today, worried about our planet's future and what that means for you and your family down the road, I want you to know that **we hear you**. Canada **hears you**"* [Trudeau 2017].

Нижче звернемося до аналізу наукових праць на екологічну тематику. Таке велике та відоме видання як "The Guardian" має безліч статей

присвячених екології та проблемам з кліматом. В одній з таких статей з назвою “Crunch time for real”: UN says time for climate delays has run out” знаходимо онтологічні метафори *GLOBAL MOBILISATION*, *THE CLOSING WINDOW*, *BROKEN RECORD*, *FOSSIL FUEL ADDICTION*:

“Now is the time to live up to that – it’s climate crunch time for real. We need ***global mobilisation*** *on a scale and pace never seen before, starting right now, or the 1.5C goal will soon be dead and the ‘well below 2C’ target will take its place in the intensive care unit”* [The Guardian 2024];

*“Unep’s last two annual reports highlighted “****the closing window****” for action and the “****broken record****” of failed promises. “Now we’re saying, this is it,” she said”* [The Guardian 2024];

“Governments must wean us off our ***fossil fuel addiction****: showing how they will phase them out – fast and fairly,” he said, adding that levies on fossil fuels could help pay for climate action”* [The Guardian 2024].

Дані метафори описують обмеження в часі та занадто нестабільну ситуацію в екології, яка потребує негайного втручання.

Також стаття цитує слова датської економістки та голови програми ООН з довкілля (UNEP) Інгер Андерсен, яка вживає колоративну метафору *GREEN POLICY*, яка позиціонує політику більш «зеленою», тобто орієнтованою на гармонізацію з природніми процесами: *“She said there had been significant* ***green policy*** *shifts in the US, China, Germany, India and Brazil, but a a much greater effort was required”* [The Guardian 2024].

Доцільно зазначити, що в даній статті також були вжиті структурні метафори *TINDER BOXES*, *TURNING CITIES INTO SAUNAS*, а також онтологічні метафори *BIBLICAL FLOODS*, *SUPERCHARGING MONSTER HURRICANES* та *PLAYING WITH FIRE*, які викликають гостре відчуття небезпеки, що насувається на рід людський. Ці метафори підкреслюють, що бездіяльність робить природу вразливою, а життя людей – важким: *“We’re* ***playing with fire****; but there can be no more playing for time. We’re out of time.” He said global heating was* ***supercharging monster hurricanes****, bringing* ***biblical***

floods, *turning forests into* ***tinder boxes*** *and* ***cities into saunas****"* [The Guardian 2024].

Також нагальність вирішення екологічних проблем висвітлюється структурною метафорою *CRUNCH TIME*: *"The huge cuts in carbon emissions now needed to end the climate crisis mean it is "****crunch time*** *for real", according to the UN's environment chief"* [The Guardian 2024].

Екологічні метафори знаходимо також в книгах наукового спрямування. В них автори використовують метафори не просто для обізнаності читачів, а для того, аби зманіпулювати їхніми почуттями та звернути їхню увагу на жахіття, до яких призвела людська діяльність. Саме тому у вибраних творах екометафори виконують ряд функцій.

Екологічні метафори виконують сугестивну функцію, «тиснуть» на реципієнтів повідомлення, змушуючи його замислитися про наслідки людської діяльності: "***Five minutes to midnight****: Expanded to include threats from* ***climate change*** *and emerging technologies, the Doomsday* ***Clock*** *reflects urgent danger to civilization in January 2012*" [Dufour 2020, p. 223]; *"…differing views on the proper relationship between human beings and wilderness underlay the emergence in the 1980s of sharply conflicting positions on the issue and a larger* ***"anti-green"*** *backlash"* [Torgerson 1999, p. 125]. Метафора *ANTI-GREEN* позначає людей, які не хочуть піклуватися про природу та виступають проти руху за підтримку екології. Дана метафора виконує свою сугестивну функцію соромлячи людей, даючи їм таку назву.

Екологічні метафори допомагають створити відчуття страху в безвідповідальних людей та вербалізують «удар» природи у відповідь на діяльність людей: *"Ray Smith, Bill Fraser, and Sharon Stammerjohn provide more details of the* ***fascinating ecological responses*** *of the Palmer Antarctic ecosystem to ENSO"* [Greenland, Goodin, Smith 2003, p. 102]

Екометафори сприяють експлікації опозицій, зокрема протиставленню краси природи та жахливих видів діяльності людини, знищення природніх ресурсів [Бабире 2011, с. 53]: *"Their traditional way of life is in harmony with*

the rhythms and seasons of the animals and plants around them. However, that diversity is now threatened by the existence of ***another type of wealth: oil****"* [Pastor, Donati 2008, p. 16].

Важлива емоційно-експресивна функція екометафор. Вони стимулюють відчуття суму та провини за вчинки людей, особливо у тих випадках, коли природа асоціативно поєднується з людиною. Такі метафори спонукають до емпатії до навколишнього середовища: *"Are we sculpting a careless and wasteful way of life that is* ***slowly choking the Earth****?"* [Menon 2014, p. 4].

Заслуговують на увагу також метафори, які реалізують не менш важливу спонукальну функцію: *"At first glance, it may sound improbable, but even crowded urban* ***cities can be converted into a carbon sink****"* [Menon 2014, p. 15]. Подібні метафори сприяють тому, що люди починають боятися жахливих наслідків для самих себе, тому навіть найбайдужіші з людей замисляться, які ж непоправні наслідки чекають на них самих: *"The lifestyle choises we make add to our* ***carbon footprint****...we need to avoid frequent travelling by air as it* ***leads to a large carbon footprint****..."* [Menon 2014, p. 33]; *"It should go without saying that no chemical pesticides or other* ***natural enemies*** *disruptive practices should be permitted unless absolutely necessary"* [DeBach, Rosen 1991, p. 285].

Метафора *NATURAL ENEMIES* вказує на те, що провину за забруднене середовище слід покладати на людину, й спонукає притягнути людство до відповідальності, прямо доводячи те, що всі ненатуральні добрива це ворог природи.

Ці та інші функції екометафор ще виразніші, коли вербалізації підкріплюються візуалізаціями. Метафоричний ефект *"As a result of* ***oil threat****, things are now rapidly changing and the territory is facing two contrasting approaches to development"* [Pastor, Donati 2008, p. 16] підсилюється візуалізацією родини корінного населення Еквадору, яка було щасливою до того, як людство почало вмішуватися в природу.

Когнітивна екометафора створює певне уявлення про якийсь предмет екології та зумовлює спосіб мислення про нього. Значення такої екометафори

виникає на основі асоціативного підходу сприйняття: *"In other words,* ***ecological footprint*** *attempts to measure the magnitude of the human impression on earth`s ecosystem…"* [Malyan, Duhan 2019, c. 102]. У такий спосіб, екометафора *ECOLOGICAL FOOTPRINT* асоціюється з реальним відбитком стопи, що сповна розкриває поняття того, що людина накладає слід на навколишнє середовище.

Іншим прикладом когнітивної екометафори є метафора *ABIOTIC STRESS*, яка позначає негативний вплив факторів неживої природи на живі організми: *"Therefore, programmes to develop climate ready varieties with* ***abiotic stress*** *tolerance traits such as temperature and drought tolerance and* ***biotic stress*** *tolerance traits such as insect pest and pathogen resistance in combination with high yield in various important crops should be initiated urgently"* [Shanker, Shanker 2016, p. 5]. Метафора *GREEN LABELING* використовується для визначення етикеток на продуктах, які відповідають конкретним екологічним стандартам: *"****Green labeling*** *should be seen as a significant part of a rather recent trend in environmental politics and policymaking…"* [Boström, Klintman 2008, p. 18].

Образні екометафори втілюють мовленнєве явище, тобто вони виражають світобачення якоїсь конкретної людини, а не суспільства загалом. Автори наукових публікацій намагаються у такий спосіб повніше описати проблеми екології та привернути до них увагу: *"Northern policymakers have behaved up to now as if* ***the earth could be sliced in half like a grapefruit****, leaving most of the South to its fate"* [George 2019, p. 37]; *"If we hope to stop the flight of the* ***environmental boomerang****, profound change in present debt management policy is the necessary – although not sufficient – condition"* [George 2019, p. 37]; *"…****ecological boomerang*** *effects – constantly produce toxic feedback loops that harm both rich and poor"* [Pellow 2007, p. 48].

Отже, в політичних виступах та наукових текстах екологічні метафори відіграють ключову роль у визначенні кліматичних змін як проблеми невідкладного та колективного характеру. Когнітивні метафори екологічної

спрямованості трансформують далекі та, здавалося б, недосяжні для простих громадян проблеми екології в прості та зрозумілі поняття і дії, які мають зв’язок з життєвим досвідом людей. Також такий тип метафор допомагає розвитку науки, створюючи концептуалізовані поняття посередництвом використання метафор, що надає змогу науковцям поглянути на деякі явища під іншим кутом та зробити якісно нові відкриття.

2.2 Екометафори в особистісно-орієнтованому дискурсі

2.2.1 Екометафори в прозаїчному дискурсі.

Апеляція до природи чи природних катаклізмів є характерною ознакою художнього дискурсу і реалізується через екологічні метафори. В аспекті когнітивної лінгвістики екометафори досліджено з метою встановлення лінгвокогнітивних особливостей комунікації, визначення місця дискурсу в когнітивно-комунікативній парадигмі знань. Концептуальну базу екометафор становлять концепти ENVIRONMENT, POLLUTION, ENERGY, CLIMATE CHANGE, CHERNOBYL, які маркують екологічну проблематику, де ключовим є концепт ENVIRONMENT [Семида 2019, с. 106].

Так само, як і рання критика, літературна критика не стояла на місці, а проходила певний етап трансформації. Це було зумовлено передусім збільшенням кількості нових ідей у різних галузях навчання, таких як природничі, соціальні та моральні науки. Літературні твори почали переосмислюватися за допомогою цих нових ідей. Наприклад, Ернест Джонс, британський психоаналітик, учень та перший біограф Зигмунда Фройда, інтерпретував «Гамлета» Вільяма Шекспіра крізь призму Едипового комплексу, тобто він здійснив психоаналітичний критицизм. У наслідок цього, спроба науковців інтерпретувати художні тексти з точки зору екології

призвело до виникнення такого ж міждисциплінарного дослідження як екокритицизм [Kaushik, Kaushik 2008, p. 5–6].

У цій науковій розвідці матеріалом дослідження становлять оригінали художніх текстів XX-XXI ст., які певним чином корелюють з темами природи, довкілля. В ході дослідження було з'ясовано, що у вибраних прикладах екологічних метафор були наявні такі різновиди когнітивних метафор, як онтологічні, структурні, орієнтаційні, колоративні, звукові та метафори зв'язку (conduit metaphors).

У романі Р. Пауерса "The Overstory" [Powers 2018], розповідається про життя дев'ятьох людей крізь призму їхньої взаємодії з лісом та деревами. Роман навіть поділений на 4 розділи, які мають назву частин дерева: "Roots", "Trunk", "Crown" та "Seeds". Багато різних людей об'єдналися задля спільної важливої місії – вирішити проблему винищення лісів. Одна з головних героїнь даного роману, Патрісія Вестерфорд, задоволена своїм життям дослідника, яке вона здебільшого проводить на самоті. Вона дізналася багато інформації щодо дерев від свого батька та вивчала самостійно ботаніку в коледжі. Її батько завжди бачив в деревах не лише їхні функції, якими вони можуть слугувати людям, а їхню справжню природу, їхню могутність та владу: *"In this way,* ***acorn animism*** *turns bit by bit into its* ***offspring****, botany. She becomes her father's star and only pupil for the simple reason that she alone, of all the family, sees what he knows:* ***plants are willful and crafty*** *and after something,* ***just like people****. He* ***tells*** *her,* ***on their drives****, about all the* ***oblique miracles*** *that* ***green*** *can devise.* ***People*** *have no* ***corner*** *on curious behavior. Other creatures-bigger, slower, older, more durable –* ***call the shots****,* ***make the weather****,* ***feed creation****, and* ***create the very air****"* [Powers 2018, p. 114]. Р. Пауерс вживає онтологічні метафори *ACORN ANIMISM, PLANTS ARE WILLFUL AND CRAFTY, CALL THE SHOTS, MAKE THE WEATHER, FEED CREATION, AND CREATE THE VERY AIR* та *JUST LIKE PEOPLE* для того, щоб підкреслити, що рослини – це живі створіння, які можуть змінювати світ довкола себе. Метафора *ACORN ANIMISM* втілює собі ідеї анімізму про наявність душі в

рослин. Метафори *PLANTS ARE WILLFUL AND CRAFTY, JUST LIKE PEOPLE* та *CALL THE SHOTS, MAKE THE WEATHER, FEED CREATION, AND CREATE THE VERY AIR* викривають людські якості, притаманні рослинам, називаючи їх свідомими та хитрими. Колоративною метафорою *GREEN* ототожнюється колір рослин з їхнім видом.

Орієнтаційна метафора *PEOPLE HAVE NO CORNER ON CURIOUS BEHAVIOR* критикує людський вид за відсутність можливостей та того кута, під яким рослини мають змогу «дивитися» на навколишній світ. Інша орієнтаційна метафора *ON THEIR DRIVES* може означати, окрім поїздок, метафоричний рух, який включає в себе пізнання природи, шлях до відкриття її секретів.

Метафори зв'язку (conduit metaphors) *HE TELLS HER…ABOUT ALL THE OBLIQUE MIRACLES THAT GREEN CAN DEVISE* та *SHE…SEES WHAT HE KNOWS* відображають взаємодію Патрісії зі своїм батьком, які зачаровані рослинами, та розуміють один одного з-пів слова. Це ставить акцент на відносини між природою та людиною, викликаючи захват та благоговіння у читачів. Також метафори наголошують на тому, що спілкування – це більше, ніж лише слова; це натяк на більш глибокі рівні порозуміння як між людьми, так і між людьми та рослинами.

Патрісія ставиться насторожено до нових людей, проте чудово проводить час з колегами-дослідниками. Дещо змінюється, коли в її житті з'являється Денис, адже вона почувається мертвою всередині, проте вона вважає себе квіткою, яка вже відцвіла, однак все ще приваблює «бджолу», яка хоче її «опилити». Тут автор використовує онтологічні метафори *FLOWERS* та *BEE*: *"All her **flowers** have long since faded. But here's **the bee**"* [Powers 2018, p. 143].

Її недовіру до людей можна зрозуміти, адже через її недуг, коли вона була маленькою, всі діти не хотіли з нею спілкуватися. Єдиними, хто дійсно розумів її, були її батько та природа, адже на її думку навіть в жолудів було більше співчуття, ніж у людей: *"The neighbors' kids ran from her, this thing*

*only borderline human. **Acorn people** are so much more forgiving. Her father alone understands her **woodlands world**, as he always **understands** her every **thickened word**. She has a **pride of place** with him that the two boys accept. With them, Dad may throw softballs and tell bubble-gum wrapper jokes and play tag. But he reserves his best gifts for his little **plant-girl**, Patty"* [Powers 2018, p. 119].

Шляхом використання онтологічної метафори *ACORN PEOPLE* автор переосмислює людську натуру, надаючи жолудям статусу людей. Подібна характеристика робить жолуді не лише важливими речами, які мають певну владу, а й «людьми», які здатні пробачати людські фізичні вади та не засуджувати за це. Метафора *THICKENED WORD* передає слово, як певну субстанцію, яка має здатність згущуватися. Структурна метафора *WOODLANDS WORLD* розкриває відносини між Патрісією та природою (в даному випадку лісом). Її спорідненість з природою представляється цілою сферою досвіду, яку розуміє та з якою взаємодіє лише батько. Підтвердженням цьому є орієнтаційна метафора *SHE HAS A PRIDE OF PLACE WITH HIM*, бо вона демонструє, що донька займає особливе місце в його житті, вище ніж її брати. Також, посередництвом структурної метафори *PLANT-GIRL* наголошується на любові батька до доньки, адже він її любить настільки сильно, наскільки ж любить рослини.

Коли Патрісія завершувала дослідження, вона виявила, що рослини спілкуються між собою за допомогою хімічних речовин: *"A secret suspicion **sets her apart** from the others. She's sure, on no evidence whatsoever, that **trees are social creatures**. It's obvious to her: motionless things that grow in mass mixed communities must have evolved ways to **synchronize** with one another. Nature knows few **loner trees**. But the belief leaves her **marooned**. **Bitter irony**: here she is, with her people, at last, and even they can't see the obvious"* [Powers 2018, p. 128]. Орієнтаційні метафори *SETS HER APART* та *MAROONED* висвітлюють пригнічений та самотній стан героїні, адже наголошують на дистанції її понять та почуттів від інших людей.

Патрісія стає дуже розчарованою, тому що люди, близькі їй по духу та сфері інтересів, а саме дослідники, не можуть побачити того, що бачить вона. Автор застосовує структурну метафору *BITTER IRONY*, де іронія набуває гіркого присмаку, бо ті, хто б мав її розуміти найбільше – ніяк не можуть збагнути сутність дерев. Природа ж, в свою чергу, знає, що дерева не можуть бути на одинці. Онтологічна метафора *NATURE KNOWS FEW LONER TREES* описує природу, як живе створіння, яке краще знає, як себе почувають її складові. Структурна метафора *TREES ARE SOCIAL CREATURES* демонструє подібність дерев до людей, оскільки перші мають таку саму здатність комунікувати між собою.

Під час подорожей дослідників та їхніх відкриттів природа постійно нагадує, що вона могутніша за них та вони не повинні порушувати її порядок: *"They draw near the shrine. They add their garlands to the* ***rainbow*** *of offerings already spidering across the branches. Then the* ***sky falls*** *and a missile* ***crashes*** *into the foliage above. Joss sticks, garlands, and lunch tins scatter at the impact. The shock knocks two pilgrims to the ground.* ***Chaos clears****. The pilgrims look up. A giant farang hangs above their head, threatening to* ***crash*** *through the branches and* ***fall the last short stretch*** *to the ground. They call up to the foreigner. He doesn't respond. A debate begins on how to reach the man and cut him loose from the* ***stranglehold*** *of fig and parachute"* [Powers 2018, p. 89–90].

Онтологічна метафора *SKY FALLS* порівнює небо з твердою та величезною річчю, яка здатна впасти. На цьому моменті відчувається ототожнення падіння неба з «судним днем», коли люди отримають по заслугам за свої діяння в сторону природи. На це також вказує метафора *CHAOS CLEARS*.

Автор порівнює листя та парашут з удушенням за допомогою структурної метафори *THE STRANGLEHOLD OF FIG AND PARACHUTE*, чим передається фізична сила та присутність природи, яка здатна поневолити людину. Орієнтаційна метафора *FALL THE LAST SHORT STRETCH TO THE GROUND* попереджає людей про втрату контролю та підкоренню природі.

Також в даному уривку присутні звукова метафора *CRASH* та колоративна метафора *RAINBOW*. Перша пробуджує в нашій уяві образ руйнування, а друга – висвітлює яскравість «дарів» на дереві, під якими маються на увазі листя та людина, яка в них заплуталася.

Інший художній твір, в якому природі приділяється особлива увага, називається “H is for Hawk” Гелен Макдональд. В даних мемуарах авторка розповідає свою історію про те, як вона тренувала свого яструба після смерті її батька. Батько Гелен був фотожурналістом, життя якого обірвав серцевий напад. Він разом з донькою займався сокільництвом багато років, тому Гелен придбала молодого яструба аби впоратися з горем.

В “H is for Hawk” батьківщина Г. Макдональд, Англія, постає досить дикою, з купою ягід чи колючок, а також хижаків та їхньої здобичі. Загальна ідея мемуарів полягає в тому, що люди не мають орієнтуватися на власний досвід та наповнювати природу смислами, які їй насправді не притаманні. Ми маємо цінувати та поважати природу такою, якою вона є. Тому для розкриття цих ідей та поширенням власного досвіду взаємодії з птахами та природою в цілому авторка використовує різні типи когнітивних метафор.

Опис природи та птаха авторки, ім’я якого Мейбл, ведеться дуже динамічно та яскраво. Відносини яструба Мейбл з Г. Макдональд є центральною темою книги, які є відображенням її внутрішньої боротьби з горем. Дресирування з яструбом дозволяє авторці зануритися в незбагненний світ природи, тікаючи від людського. Вона надає багатогранне зображення свого процесу навчання з Мейбл з наукової точки зору, розкриваючи дикість птаха та її боротьбу за контроль над ним.

Г. Макдональд використовує онтологічні метафори *SAUCERS OF ICE, ANTIQUE PORCELAIN, PARCELLED, WOUNDED ANIMAL* задля живого, але й водночас ефемерного зображення місцевості, на якій вони тренуються. Також авторка вживає багато звукових метафор, таких як *BLUE SKY RINGS, SQUEAKS AND GRINDING HARMONICS, CONVULSIVE CLENCH* та *SNAPPING*, аби надати такого собі «звучання» твору, для того, щоб читач

майже відчув всю красу та велич природи. Колоративні метафори *THE WORLD ISN'T WHITE WITH FROST, STRIPED GREEN AND BROWN* та *THE LAND IS PARTI-COLOURED* в свою чергу включають мультисенсорне сприйняття зимового пейзажу, який є холодним, але водночас й живим: *"It's turned cold: cold so that* ***saucers of ice*** *lie in the mud, blank and crazed as* ***antique porcelain****. Cold so the hedges are alive with Baltic blackbirds; so cold that each breath hangs like* ***parcelled*** *seafog in the air. The blue sky* ***rings*** *with it, and the* ***bell*** *on Mabel's tail leg is dimmed with condensation. Cold, cold, cold. My feet* ***cracks*** *the ice in the mud as I trudge uphill. And because the* ***squeaks and grinding harmonics*** *of fracturing ice* ***sound*** *to Mabel like a* ***wounded animal****, every step I take is met with a convulsive* ***clench*** *of her toes. Where the world isn't* ***white*** *with frost, it's striped* ***green*** *and* ***brown*** *in strong sunlight, so the land is* ***parti-coloured*** *and* ***snapping*** *backwards to dawn and forwards to dusk. The days, now, are a bare six hours long"* [Macdonald 2014, p. 198].

Окрім природи багато уваги в творі приділяється яструбу: *"Then, right then, it occurred to me that this goshawk was bigger than me and more important. And much, much older:* ***a dinosaur pulled from the Forest of Dean****. There was a distinct, prehistoric scent to her feathers; it* ***caught in my nose****, peppery, rusty* ***as storm-rain****"* [Macdonald 2014, p. 21].

Мейбл постає в мемуарах як щось могутнє, давнє та потойбічне. Онтологічна метафора *A DINOSAUR PULLED FROM THE FOREST OF DEAN* описує яструба-тетеревятника як доісторичну істоту, пов'язану з давнім минулим, тоді як структурна метафора *PEPPERY, RUSTY AS STORM-RAIN* розкриває запах пір'я птаха, порівнюючи його з грозою, дощем та іржею. Кольорові метафори на кшталт *RUSTY* додають образності віку та первісної природи птаха. А от метафора зв'язку *CAUGHT IN MY NOSE* говорить про те, що запах пір'я постає якимось предметом, здатним проникнути в ніс до розповідачки. Ці метафори разом створюють неймовірне враження про давню силу та значення яструба.

Авторка досить часто порівнює за допомогою онтологічних метафор свого птаха з ангелами та рептиліями (*A FALLEN ANGEL* та *A BROKE MARIONETTE OF WINGS*), від яких їй перехоплює подих, вживаючи онтологічні метафори *HEART JUMPS* та *CONJURING TRICK*: *"Two enormous eyes. My* ***heart jumps*** *sideways.* ***She is a conjuring trick****. A reptile.* ***A fallen angel****. A griffon from the pages of an illuminated bestiary. Something bright and distant, like gold* ***falling through*** *water.* ***A broken marionette of wings****, legs and* ***light-splashed*** *feathers"* [Macdonald 2014, p. 48]. Звукова та колоративна метафори поєдналися у виразі *LIGHT-SPLASHED FEATHERS*, що викликає відчуття легкості та осяяння світлом. Шляхом ужитку орієнтаційної метафори *GOLD FALLING THROUGH WATER* авторка доводить подібність птаха до ангела, який неначе золото, яке падає у воду.

Проте, незважаючи на захопленість яструбом та повній віддачі себе природі, Г. Макдональд відчуває, що не може сповна осягнути справжнє єство яструба: *"An* ***obscure shame*** *grips me. I had a fixed idea of what a goshawk was, just as those Victorian falconers had, and it was* ***not big enough to hold what goshawks are****. No one had ever told me goshawks played. It was not in the books. I had not imagined it was possible. I wondered if it was because no one had ever played with them. The thought made me terribly sad."* [Macdonald 2014, p. 98]. Даний уривок містить метафори, які стосуються емоцій та почуттів авторки, а також її знань та прозріння. Онтологічна метафора *AN OBSCURE SHAME* демонструє сором, як щось матеріальне, яке має здатність захопити Г. Макдональд, надаючи йому фізичний контроль над мовцем.

Структурна метафора *NOT BIG ENOUGH TO HOLD WHAT GOSHAWKS ARE* формує обмежене розуміння Г. Макдональд яструба, адже цих птахів по-справжньому ніхто не приручав, саме тому вони поєднують в собі одночасно піднесені та жахливі речі. Дані метафори відображають духовний шлях авторки від невігластва, до покаяння за свої хибні уявлення.

Врешті-решт, Г. Макдональд починає усвідомлювати, що не правильно приходити до лісу для того, щоб згадувати свого померлого батька. Вона має

прийняти нарешті його смерть та перестати тікати від самої себе та своїх проблем. Люди мають бути вдячні природі за можливість використовувати її як місце сили. Вона розуміє, що проведення часу на природі – це насправді не те, що їй потрібно. Вона перестає тікати та вирішує повернутися туди, де їй справді місце – до людей. Хоча й природа з радістю приймає знедолених та допомагає впоратися зі стресом, проте люди ніколи не зрозуміють її сутність та значимість по-справжньому. Через це люди не повинні втручатися в хід життя природи та намагатися привласнити те, що їм ніколи не належало та належати не буде.

Подібні метафори та смисли знаходимо в романі "The Fisherman" Джона Ленгана. Рибалка в даному романі вступає в небезпечну гру на межі людства та вищих сил, що призведе то всім відомих наслідків. Він рухається уперед завдяки непохитному бажанню приборкати Левіафана, тим самим обдурити природу, піти проти її законів та використати її сили задля оживлення мертвих людей. В такій непростій ситуації Ейб намагається бути людяним та нарікає на відсутність раціональності в його діях. А от рибалка цілеспрямовано перетинає межу та постає повністю готовим відмовитися від своєї людської натури лише для досягнення власної мети. Левіафан в даному випадку виступає символом скоєння гріха, а також може інтерпретуватися як спробу примирити суперечливу природу та рід людський.

Задля досягнення своїх задумок автор використав когнітивні метафори для опису природи, яку він зображує протягом усієї історії: *"There was joy, which came but rarely and never stayed long, at pulling back on the rod and watching the green length of a smallmouth break the* ***river's skin****, twisting as it hit the air. Mostly, there was calm—I might even call it peace—which came from sitting watching the* ***brown water slide by****, on its way from a lake down in the mountains of western New Jersey up to its destination in the Hudson"* [Langan 2016, p. 23–24].

Колоративна метафора *BROWN WATER* містить конотацію спокою та чогось таємничого, загадкового, яка зображує спокійну та неквапливу сцену природи. Спокійні води контрастують з енергією риб, які плещуться у воді.

Автор, за допомогою онтологічної метафори *RIVER'S SKIN*, уявляє, що річка має шкіру – гладку поверхню, яку час від часу «прориваються» риби. Таке зображення води сповна передає її гладкість та демонструє м'якість і водночас вразливість природи до будь-яких змін. Метафора зв'язку *WATER SLIDE BY* концептуалізує річку як щось, що може ковзати, прибуваючи до певного пункту призначення.

"In front of me, across the stream, the other shore rose steeply to a dense line of evergreens. Behind me, the ground also sloped up to a heavy cluster of trees. Overhead, the sky was ***pure blue****, the sun dazzling. Despite the sunlight, the trees across from me—not only the spaces between them, but the trees themselves—were dark, not simply in shadow, but* ***truly dark****, as if they'd been* ***shaped out of night*** *itself. Standing there at the edge of that* ***raging stream****, rod in hands, line cast, I could not take my eyes from those trees, those dark trees, even though looking at them gave me the most intense vertigo, as if in* ***looking over at them*** *I were looking down a great distance, into a* ***deep chasm****. What was worse, I could feel myself being watched, could feel the eyes of things at the edge of the trees, and of things much farther in, which I somehow knew were bigger, much bigger – I say I could feel those eyes, their gaze,* ***like a swarm of insects*** *crawling all over me. A scream was building in my throat. I was on the verge of tossing my gear and bolting, when something* ***took my line****"* [Langan 2016, p. 43–44].

В онтологічній метафорі *SHAPED OUT OF NIGHT* темрява постає фізичною субстанцією, з якої формуються дерева. Такий прийом робить абстрактне поняття темряви відчутним, що наводить читачів на думку про щось неземне та навіть неприроднє. Інша онтологічна метафора *LIKE A SWARM OF INSECTS* передає страх героя, якому здається, що ті комахи, які він чує настільки близько, що повзають по ньому. Це відчуття, яке пригнічує та «душить» рибалку, викликане силою природи, яка постійно нагадує про

свою присутність та готовність діяти в разі чого. Також метафора *SCREAM WAS BUILDING IN MY THROAT* показує абсолютний жах героя перед природою, який його паралізує. Структурна метафора *LOOKING OVER AT THEM… INTO A DEEP CHASM* вибудовує ефект запаморочення, коли герой дивиться на дерева, що прирівнюється до погляду у прірву. Драматичного ефекту також додають колоративні метафори *PURE BLUE* та *TRULY DARK*, які протиставляють чисте ясне небо, яке асоціюється з надіями, та темні грізні дерева, які нагадують про гріхи та відплату за них.

Отже, у вибраних художніх текстах метафори роблять відчутними такі абстрактні поняття як емоції та відчуття, які набувають фізичних форм за допомогою різних метафоричних прийомів. Роль екологічних метафор у цих літературних творах є особливо важливою, оскільки вони часто служать для поєднання людського досвіду з навколишнім середовищем, підкреслюючи взаємозв'язок між природою та людським життям. Вони підкреслюють вплив дій людини на природу і навпаки, звертаючи увагу на складні, симбіотичні стосунки між людьми та екосистемами, які вони населяють. У сучасному екокритичному дискурсі ці метафори поглиблюють усвідомлення читачами екологічних проблем і нашого місця на планеті, посилюючи важливість екологічної свідомості як у літературній, так і в реальній сферах.

2.2.2 Екометафори в поетичному дискурсі. Протягом минулого та теперішнього століття все більшої популярності в галузі еколітератури набирає екопоезія. Екопоезія це поезія, яка є біоцентричною, тобто яка розглядає будь-який живий об'єкт як такий, який є невід'ємно складовою життя. Також екопоезія є антиантропоцентричною, адже вона наголошує на тому, що не лише люди мають моральні права. Екопоезія заснована на принципах етичності щодо навколишнього середовища та має на меті донести, що люди несуть моральний борг перед природою [Berdinesen 2018, p. 88]. Поезія це ще один засіб вираження занепокоєння станом навколишнього середовища, який дозволяє створювати яскраві художні

образи, які аналізують екологічні проблеми за сприянням екологічних метафор.

У результаті дослідження було сформовано власний погляд на когнітивні метафори у вибраних поетичних творах.

Глибоке значення метафор в поезії визначається, в першу чергу, уявою поета, який використовує природні явища як основу його віршів. Чим складніше зрозуміти посил поетичного твору, тим більшою є його цінність [Zuriyati 2019, p. 546]. Метафори допомагають зробити поезію більш виразною, а в поєднанні з майстерністю поета даний вид літератури може слугувати прекрасним інструментом привернення уваги читачів з народу до глобальних проблем з екологією. Письменники часто порівнюють нашу планету Земля з організмом, який хворіє чи вмирає від дій людини. Таким прийомом автори наштовхують людей на думки та викликають співчуття до сласного «дому», в якому ми всі мешкаємо.

Американська поетеса Мері Олівер у своєму вірші “Sleeping in the Forest” зображує спокійну та живу смерть і її зв’язок з природою. М. Олівер створює відчуття зв’язку читача та розповідача із землею, підкреслюючи здатність природи плекати та надавати притулок всьому живому та мертвому. За допомогою різноманітних метафор М. Олівер занурюється у природній світ та віддає пошану природі, яка її прийняла назад у своє лоно.

Онтологічні метафори *EARTH REMEMBERED ME, A STONE ON THE RIVERBED, HER POCKETS FULL OF LINCHENS AND SEEDS* надають природі людські якості та сприяють особистому зв’язку між мовцем і землею. М. Олівер уособлює землю як жалісливу істоту, яка пам’ятала авторку та ніжно прийняла її назад. Зображена як берегиня, яка має спідниці та кишені повні лишайників і насіння, земля втілює материнську роль, а її «кишені» — виступають джерелом достатку:

“I thought the ***earth***

remembered me*, she*

took me back so tenderly, arranging

her dark skirts, her ***pockets***

full of lichens and seeds*. I slept*

as never before, ***a stone***

on the riverbed*…"* [Oliver 1979].

Орієнтаційні метафори ще більше виражають інтеграцію мовця з природою, ілюструючи її остаточне розчинення в землі. Метафора *I ROSE AND FELL, AS IF IN WATER* відображає певний ритм і уособлює занурення та повну віддачу стихії води:

*"****I rose and fell, as if in water****, grappling*

with a luminous doom…" [Oliver 1979].

М. Олівер використовує колоративну метафору *WHITE FIRE* для того, аби підкреслити контраст між своїм єством та недосяжними, але водночас такими близькими зорями, які обрамляють трансформацію авторки:

"…nothing between me and the ***white fire of the stars***

but my thoughts…" [Oliver 1979].

Метафора зв'язку *THOUGHTS…FLOATED…AS MOTHS* підкреслюють потік між свідомістю авторки та її оточенням, ілюструючи взаємність та, вод ночас, байдужість до всього. Її думки символізують психічний стан, який переплітається із світом природи. Цей образ показує активне злиття з навкол ишнім середовищем, де думки звільняються та розсіюються. Авторка зображується як поглинена природним світом людина, яка досягла трансцендентної єдності.

Даний вірш передає благоговіння перед природніми процесами та втіху від злиття із землею, припускаючи, що в обіймах природи людина виходить за межі індивідуальності, для того, щоб стати частиною космічного та недосяжного.

Інша американська поетеса Еліз Пашен у вірші "The Tree Agreement" вправно використовує когнітивні метафори для зображення природи та складних відносин між людством та навколишнім середовищем.

Е. Пашен, за допомогою онтологічних метафор, зображує дерево як істоту, яка має свободу волі, відіграє надзвичайно важливу роль в екосистемі та яка кидає виклик людям, які схильні контролювати все, що можуть. Також онтологічні метафори надають дереву людські атрибути, позначаючи його як активного учасника угоди. Сама назва вірша “The Tree Agreement” відразу вводить ідею договору, припускаючи, що дерево відіграє певну роль у соціальних відносинах, які заслуговують на увагу. Ця метафора розглядає дерево не просто як частину флори, а як істоту з гідністю. Коли дерево описується як таке, що має сік, серцевину та дику кору (*SAP*, *HEARTWOOD, WILD BARK*), його внутрішні компоненти зображуються як щось більше, ніж просто біологічні складові. В першу чергу вони символізують життєву силу та стійкість, підкреслюючи роль та силу дерева в його середовищі існування. У такий спосіб образ коріння, яке глибоко проростає крізь тротуар (*DEEP THROUGH PAVEMENT*), зображує його як активне та вольове створіння, яке протистоїть спробам людей стримати його ріст та підкорити своїй волі:

“Branches screen buildings, subway tracks,
his patch of yard. We disagree,
claim back the ***sap, heartwood, wild bark****…”* [Paschen 2016];

“The tree will stay. We tell him “no.”
Root ***deep through pavement****, Elm”* [Paschen 2016].

Структурні метафори у вірші створюють контрасти між природою та створеним людиною світом, підкреслюючи багатство природи на фоні розростання міст. Метафора *CHATTER-SONG DROWNS OUT CARS BELOW* показує, що природні звуки співу птахів та шелесту листя все-таки перемагають механічний шум міста. Опис листя як скарбу (*LEAF-HOARD*) свідчить про те, що дерево має багато листя, яке розглядається як багатство, яке часто не помічають ті, хто вважає його просто бур’яном. За допомогою цієї метафори природні багатства дерева зображені як дари, якими часто нехтують:

*“****Chatter-song drowns out cars below****.*

Sun branches down. Leaves overwhelm…" [Paschen 2016];

"We shelter under ***leaf-hoard****, crossway*

for squirrels, branch house for sparrows, jays…" [Paschen 2016].

Орієнтаційна метафора *SHELTER UNDER LEAF-HOARD* ще більше підкреслює роль дерева в житті людей, показуючи, як його простягання вгору забезпечує притулок. Метафора *SUN BRANCHES DOWN* зображує сонячне світло, яке спрямоване вниз, паралельно розлогим гілкам самого дерева. Це злиття світла та листя свідчить про те, що дерево, як сонце, поширює тепло та живить все навколо, створюючи материнський образ. Коли Е. Пашен описує людей, які знаходяться під листям, роль дерева стає очевидною: воно символізує природну силу, яка забезпечує комфорт і притулок тим, хто цінує його зусилля:

*"****Sun branches down****. Leaves overwhelm…"* [Paschen 2016];

"He declares the tree "hazardous."

We ***shelter under leaf-hoard****…"* [Paschen 2016].

У вірші "The Tree Agreement" Е. Пашен зображує дерево як охоронця будинку та людського спокою, посилюючи контраст метафорами між силами природи та людською жагою до підкорення та привласнення дарів природи. Хоч дерево й не вміє говорити, проте воно веде мовчазний діалог з всіма людьми навколо нього; з тими, хто бачить в ньому перешкоду, і з тими, хто знайшов в ньому прихисток.

Тоні Хогланд, американський поет, у вірші "Field Guide" демонструє красу, тишу та тісні зв'язки між природнім світом та світом людей. Т. Хогланд змальовує швидкоплинні, проте сповнені глибиною моменти, залишаючи читачеві незабутні враження. Використані когнітивні метафори спонукають поміркувати про те, як короткі та тихі зустрічі з природою можуть стати дорогими спогадами на все життя.

Онтологічні метафори допомогли автору передати таке абстрактне явище як «краса природи» через конкретний досвід взаємодії з нею. Т. Хогланд називає воду *THE MOST PRECIOUS ELEMENT OF ALL*

«найціннішим елементом», представляючи її майже священною речовиною, яка має життєдайну силу. Вода має силу підтримувати найдрібніші частини природи на своїй поверхні, наприклад, як-от перо птаха:

"…up to my neck in that ***most precious element*** *of all…"* [Hoagland 1998];

"I found a pale-gray, curled-upwards pigeon feather

floating on the tension of the water*"* [Hoagland 1998].

Структурною метафорою *THE SAME WAY THAT I FOLD THE CORNER OF A PAGE* Т. Хогланд порівнює свій досвід «спілкування» з природою з читанням книг у бібліотеці. Для автора прогулянки на природі та будь-яка взаємодія з нею настільки ж цікава, як і прочитання чи просто перегляд книг, які містять дорогі серцю частини тексту. Автор не просто сам насолоджується читанням та природою, а й пропонує іншим людям перейняти його досвід:

"I mention this ***in the same way***

that I fold the corner of a page

in certain library books*,*

so that the next reader will know

where to look for the ***good parts****"* [Hoagland 1998].

Також автор використовує багато колоративних метафор, збагачуючи візуальну привабливість вірша та посилюючи захоплення природою. Т. Хогланд використовує такі колоративні метафори як *COOL BLUE MIDDLE OF A LAKE* та *A BLUE-GREEN IRIDESCENT BOBBY PIN*. Зображення води холодного бликитного кольору автор викликає в уяві читачів спокій, глибину та безтурботність природнього пейзажа. В той час як описуючи бабку як райдужну шпильку синьо-зеленого кольору Т. Хогланд створює зв'язок між спокоєм та привабливістю природи та її мешканців. Створюється певний контраст між майже непорушною гладдю озера та сноровливою бабкою, яка нагадує про те, що природа завжди перебуває в русі, не дивлячись на свій спокій. Також подібні порівняння нагадують нам про те, що щастя можна

знайти в найдрібніших речах, варто лише подивитись уважніше навколо себе:

“Once, in the ***cool blue middle of a lake****,*

up to my neck in that most precious element of all…” [Hoagland 1998];

“…at the very instant when a dragonfly,

like a ***blue-green iridescent bobby pin****,*

hovered over it, then lit, and rested…” [Hoagland 1998].

Також автор вжив орієнтаційну метафору *UP TO MY NECK* яка символізує повне занурення та злиття з природою та підкорення її течії. Також це підкреслює глибокий зв’язок автора з природою та емоційний зв’язок з моментом:

“Once, in the cool blue middle of a lake,

up to my neck *in that most precious element of all…”* [Hoagland 1998].

За допомогою образів пера, бабки та тихого озера автор показує, як швидкоплинні зустрічі з природою можуть подарувати відчуття краси, так само, як і сторінки в улюбленій книзі. Вірш заохочує до шанобливого ставлення до природи, де уважніше спостереження може перетворити одну мить на щось більш тривале. Зберігаючи та передаючи ці моменти, Т. Хогланд підтверджує, що краса в природі не лише цінна, а й варта того, щоб її берегли для того щоб інші могли її знайти.

Американська поетеса Джейн Гіршфілд написала вірш “On the Fifth Day” для маршу за науку у Вашингтоні в 2017 році виступаючи за наукові цінності та правду, якими нехтував американський уряд. Дж. Гіршфілд використовує екометафори задля викриття несправедливості та дискримінації різних соціальних груп, стан яких має вплив на стан екології.

В даному вірші за допомогою когнітивних метафор авторка створює образ придушення голосів вчених, а також образ їхньої стійкості. Дж. Гіршфілд розкриває тему боротьби людей та природи, на яку люди впливають, проти цензури та замовчування проблем. Метафори допомагають

показати наполегливість та небажання коритися, зберігаючи тим самим силу істини.

Онтологічні метафори представляють такі поняття як факти, повітря, річки чи вітер розглядаються як живі об'єкти, до яких можна звертатися і які можуть говорити. Метафора *FACTS WERE TOLD NOT TO SPEAK* підкреслює абсурдність спроб заглушити голоси розуму, які постійно наполягають на тому, щоб їх почули.

Крім того, онтологічні метафори *THE SILENCE SPOKE LOUDLY OF SILENCE* та *THE UNTESTED RIVERS KEPT SPEAKING* наділяють мовчання та ріки стійкістю, які не коряться рамкам людської цензури, адже природні істини є незмінними і навіть тиша та річки можуть «заявляти» про своє існування та виражати невдоволеність:

*"The **facts were told not to speak***
and were taken away.
The facts, surprised to be taken, were silent…" [Hirshfield 2017];

*"The **silence spoke loudly of silence**,*
and the rivers kept speaking
of rivers, of boulders and air..." [Hirshfield 2017].

Структурні метафори *WIND THAT SPOKE OF ITS BEES* та *UNPAUSING FACTUAL BUDS OF THE FRUIT TREES* підсилюють самодостатність природи та її стійкість проти придушення. Рядки про те, що ріки говорили про ріки, а вітер говорив про своїх бджіл представляють природу як автономну систему, де елементи рівноцінно співіснують та виборюють право на своє існування. Це свідчить про те, що природа зберігає правду, незалежно від впливу людини. Бруньки фруктових дерев, які не зупиняються, також представляють нестримну силу природи, яка рухається до своїх плодів незалежно від зовнішнього впливу. Дані метафори підкреслюють, що істина є фундаментальною силою природи, подібно до наукових фактів:

*"...and only the **wind that spoke of its bees**,*
*while the unpausing factual **buds of the fruit trees***

continued to move toward their fruit...” [Hirshfield 2017].

Метафора зв’язку *POSTING FACTS* ілюструє те, що істина завжди знайде шляхи, аби переступити неправду та протистояти їй. Правда, не зважаючи на її заборону, продовжує досягати вух людей і вони піднімаються, щоб «говорити про мовчання» (*THEY SPOKE, THE FIFTH DAY, OF SILENCE*), тобто про те, що не можна приховувати:

“Someone, from deep in the Badlands,

began ***posting facts****...”* [Hirshfield 2017];

“They ***spoke****, the fifth day,*

of silence*...”* [Hirshfield 2017].

Отже, поезія вправно використовує метафори задля заглиблення в тему екології та екологічної свідомості людей, підкреслюючи тим самим глибокий зв’язок між людським світом та світом рослин і тварин. Завдяки влучному використанню екометафор поети передають свій досвід та своє бачення проблем всьому людству та нагадують, що природа – це рушійна сила, яка незважаючи на людські примхи та контроль залишається спокійною та непохитною. Екометафори слугують потужним інструментом задля змушення людства задуматись про місце природи в їхньому житті та йти на «співробітництво» з усіма природніми стихіями, які допомагають нам виживати в нашому сповненому труднощів світі.

ВИСНОВКИ

Метафора являє собою динамічний інструмент формування людського пізнання, співвіднесення мови і мислення. Метафора – не просто прикраса мовлення, а невід'ємна частина нашого розуміння нових і складних понять, які переосмислюються за рахунок старих, знайомих. Цей процес, відомий як метафоричне перенесення, базується на характеристиках, які вбудовані в семантичну структуру слова, що дозволяє йому передавати нові асоціації та тонкі емоційні чи оцінні відтінки.

Результати дослідження дозволяють констатувати, що історично метафора займала центральне місце в людській мові та мисленні. Витоки поняття метафори як способу пізнання сягають ранньої історії людства, причому метафора розглядалася як основний спосіб архаїчного типу мислення. Праці Арістотеля, які торкалися розгляду метафор, значно вплинули на теорії, які з'явилися пізніше та які позиціонують метафору як засіб, який передає значення на основі подібності, створюючи нові, виразні способи інтерпретації реальності. Давньоримські філософи і політики також високо оцінювали здатність метафори створювати яскраві образи, вказуючи на її потужну роль у мові.

Класична риторика, на противагу, розглядала метафору як відхилення від лінгвістичних норм та перенесення назви одного об'єкта на інший. Подібний перенос слугував заповненням прогалин в системі однієї мови, де не було відповідника лексичної одиниці іншої мови, у такий спосіб виконуючи як експресивну, так і номінативну функції.

В сучасній лінгвістиці метафора з риторичного засобу перетворилася на важливий когнітивний та епістемологічний інструмент. Когнітивний підхід, започаткований Дж. Лакоффом та М. Джонсоном, стверджує, що метафори є важливим елементом для структурування нашої концептуальної системи не лише в мові, але й у самому мисленні. Когнітивісти припускають, що

метафора формує основу концептуального мислення, а також лежить в основі наукового та академічного дискурсу та значно впливає на те, яким уявляють світ люди і як висловлюються про нього. З цього погляду метафори не обмежуються лише мовою. Вони вбудовані в пізнання та мислення людей, виступаючи рамками, в межах яких люди тлумачать свій досвід. Ці метафори, особливо в академічному контексті, допомагають систематизувати знання, створювати зв'язки між абстрактними поняттями, а також вони надають змогу зрозуміти процеси людського мислення.

Інтеграція екометафор в наукове та художнє середовище стає дедалі ширшою на фоні екологічних викликів, які стимулюють мисленнєві процеси в широкого загалу людей. Узагальнюючи проаналізований нами матеріал можна стверджувати, що екометафори виконують важливу функцію у висвітленні екологічних проблем та сприяють формуванню екологічної свідомості, підсилюючи емоційний вплив на цільову аудиторію. Вжиток екометафор в інституційному та художньому дискурсах корелює з реаліями теперішнього часу та демонструє щире занепокоєння лідерів думок та інших членів суспільства критичним станом довкілля.

У політичних промовах простежуються екометафори, які допомагають підкреслити серйозність глобальних екологічних викликів, а також які активізують почуття колективної відповідальності. Такі метафори активно використовувалися для підсилення риторики політичних діячів, зокрема для виклику емоційної реакції аудиторії.

У наукових текстах екометафори полегшують розуміння складних концепцій, що стимулює науковий прогрес. Вони створюють нові концептуальні рамки, тим самим стимулюючи виникнення нових ідей та гіпотез.

Художній та поетичний дискурси використовують метафори для створення яскравих образів та встановлення поглибленого емоційного зв'язку з читачами. Такий прийом робить екологічні проблеми більш особистісними та доступними для розуміння, що спонукає аудиторію

замислюватися над власною діяльністю та починати дії в сторону покращення екологічної ситуації у світі.

Було проведено систематизацію метафор за їхніми функціями в інституційних (політичному і науковому) та особистісно-орієнтованих (прозаїчному, поетичному) дискурсах. Серед основних функцій були виокремлені когнітивна, сугестивна, спонукальна та емоційно-експресивна.

У процесі дослідження було помічено, що найчисленнішою групою екометафор виявились онтологічні метафори, які здебільшого сфокусовані на формуванні уявлень про взаємодію природніх процесів з людською діяльністю. Найпродуктивнішими колоративними метафорами стали ті метафори, які містили в собі лексеми *GREEN* та *BLUE*. Менш продуктивними та численними були метафори зв'язку.

Результати дослідження засвідчують, що когнітивні екометафори є ефективним інструментом впливу на реципієнтів, що дозволяє не лише привернути увагу до екологічних проблем, а й сформувати нові аспекти їх розуміння.

Перспективу дослідження становить динаміка зміни метафоричних моделей в результаті сучасних екологічних криз. Основним напрямком також може бути дослідження взаємозв'язку між екометафорами та їхнім впливом на екологічні рухи, спілки, чи політичні утворення, що дозволить розробити нові підходи до вирішення екологічних проблем та залучення більшої частини населення у боротьбу з глобальними природніми загрозами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арістотель. Поетика. Київ : Мистецтво, 1967. 136 с.

2. Бабире О. В. Стилістичні засоби як аргументативні прийоми в англомовному екологічному дискурсі. *Лінгвістика XXI століття : нові дослідження і перспективи.* Київ : Логос, 2011. С. 51–56.

3. Балюта Е. Г. Еволюція «екологічної свідомості» та її вербалізація. *Держава та регіони. Серія : Гуманітарні науки*. 2015. № 2. С. 35–40.

4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Альма-матер, 2004. 342 с.

5. Бережанська Ю. В. Концептуальна метафора в англомовному медичному дискурсі. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2013. Вип. 9. С. 479–484.

6. Білоус А. А. Культура і дискурс. *Integration of education, science and business in modern environment: summer debates* : abstracts of the 3rd International scientific and practical Internet conference, Dnipro, Ukraine, August 11-12, 2021. Dnipro, Ukraine : Editorial board of International Electronic Scientific and Practical Journal “WayScience”, 2021. P. 247–248.

7. Борисова О. В. Конверсійні метафори та способи їх відворення в англоукраїнському перекладі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. *Серія : Філологія. Соціальні комунікації*. Сімферополь, 2019. Т. 30 (69). Ч. 1. С. 136–140.

8. Будій З. І. Концептуальна функція та семантичні особливості метафори в художньому дискурсі (на матеріалі книги Г. Д. Торо “Walden or Life in the Woods”). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного*

університету імені Івана Огієнка. *Філологічні науки*. 2012. Вип. 29(2). С. 70–72.

9. Величенко О. В. Метафорична домінанта ідіостилю Террі Пратчетта : особливості передачі в перекладі. *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі*. Харбін : Харбінський інженерний університет. 2020. № 3. С. 21–25.

10. Вертипорох О. В. Екокритика як модель інтерпретації сучасного художнього тексту (на матеріалі романістики Євгена Пашковського). *Актуальні питання гуманітарних наук* : Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2021. № 36(1). С. 122–127.

11. Вороновська Л. П. Універсальні та специфічні особливості визначення ознак художнього дискурсу. *Теоретична і дидактична філологія*. 2015. Вип. 20. С. 155–166.

12. Газуда О. М. Сутнісні ознаки концептуальної метафори в інтердисциплінарному вимірі. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Т. 3. Вип. 13. С. 210–214.

13. Горболіс Л. М. Екокритика : методологічна інтеграція, взаємодія, інтерпретація : монографія. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2024. 209 с.

14. Гудзь Н. О. Екологічний дискурс в лінгвістичних описах. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство)*. 2013. Вип. 118. С. 202–206.

15. Довга Л. М. Метафора як інструмент наукового пізнання. Рецензія на монографію : Федорак, Назар. Вінець і Вирій українського Бароко. Сім наближень до Григорія Сковороди (Харків: Акта, 2020), 172 с. *Київська академія*. 2022. Вип. 19. С. 193–207.

16. Дрібнюк О. Т. Функції метафори у публіцистичному стилі. *Мова і культура*. 2011. Т. 8. Вип. 14. С. 140–144.

17. Жаботинська С. А. Лексичні поля й нелінійна динаміка когнітивних структур. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2011. Вип. 52. С. 3–11.

18. Захарчук В. О. Метафора як засіб відображення мовної картини світу : *Мова та культура : сучасні аспекти співвідношення* : матеріали наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 8-9 лютого 2019 р.). Херсон : Видавництво «Молодий вчений», 2019. С. 56–59.

19. Зеленько А. С. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних вчень. Аспекти, методи, прийоми та процедури вивчення мови : посібник. Луганський держ. педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ : Альма-матер, 2002. 283 с.

20. Івченко Н. С. Карнавалізований екодискурс (на матеріалі англомовних анімаційних фільмів) : дис. … д-ра філософ. : 30.12.2021. Харків, 2021. 228 с.

21. Ільницька Л. Л. Метафора в сучасному англомовному політичному дискурсі. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства* : зб. наук. пр. 2009. Вип. 4. С. 84–86.

22. Калінова О. В. Когнітивна метафора в аспекті перекладу (на матеріалі англійських детективних творів А. Крісті). *Лінгвістичні дослідження*. 2012. Вип. 33. С. 89–93.

23. Калюжна Ю. І. До питання державної безпеки і міжнародної стабільності в умовах «Екологічних Війн» XXI століття. *Сучасне суспільство.* 2019. Вип. 2 (18). С. 92–105.

24. Кардашова О., Фільчук, Т. Метафора як чинник дискурсивного творення (на прикладі лексеми вкусный). *Alfred Nobel University Journal of Philology*. 2023. № 2 (26/1). С. 204–219.

25. Кіс Т. Є. Формування метафоричної парадигми у процесі еволюції базової метафори. *Мовознавство.* 2000. № 4–5. С. 52–60.

26. Коваленко А. М., Топиліна В. Б. Сучасний номінативний простір англомовного екологічного дискурсу. 2023. С. 322–344. URL :

http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/320/8722/18223-1?inline=1 (дата звернення: 15.08.2024).

27. Ковальська Н. А. Питання типології дискурсу. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. *Серія : Лінгвістика*. 2014. Вип. 21. С. 120–123.

28. Колесникова Л. Л. Теоретичні аспекти дослідження метафори. *Лінгвістика* : зб. наук. праць. 2019. № 2 (41). С. 138–149.

29. Корольов І. Р. Поняття дискурсу в сучасному мовознавстві : визначення, структура, типологія. *Studia linguistica*. 2012. Вип. 6(2). С. 285–305.

30. Котнюк Л. Г. Звуконаслідування в англійській мові. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 1998. Вип. 1. С. 84–87.

31. Кравець Л. В. Концептуальна метафора в мові української поезії ХХ ст. *Слов'янські мови*. 2018. Вип. 1 (13). С. 136–147.

32. Лаврухіна В. Л. Когнітивна метафора як дискурсивний засіб репрезентації авторських інтенцій. *Закарпатські філологічні студії*. Харків : Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. 2022. Т. 1. Вип. 26. С. 177–182.

33. Ларькіна М. Інституційний дискурс як соціолінгвістичний феномен. *Наукові записки (Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка)*. *Серія : Філологічні науки*. 2010. Вип. 89(5). С. 299–302.

34. Лівицька І. А. Науковий дискурс: рівні та особливості аналізу. *Наукові записки*. *Серія : філологічні. науки*. 2011. Вип. 96 (1). С. 381–385.

35. Ляшкова І. І., Голікова О. М. Метафора як засіб втілення наукового знання в англійській мові та проблема еквівалентності перекладу на українську. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»* : зб. наук. праць. *Серія : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. 2016. № 13 (1185). С. 67–70.

36. Миголинець-Шовак О. І. До поняття дискурсу в сучасній лінгвістиці. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. 2014. Вип. 19. С. 62–65.

37. Німенко О. А. Метафора у лінгвістичному аспекті. *Взаємодія одиниць мови та мовлення : комунікативно-когнітивний, соціокультурний, перекладознавчий і методичний аспекти* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 28 бер. 2014 р. Київ, 2014. С. 55–57.

38. Овсієнко А. С. Метафора в масмедійному дискурсі. *Соціум. Документ. Комунікація . Серія : Філологічні науки*. 2018. Вип. 6. С. 58–73.

39. Овсієнко А. С. Метафора в сучасному мовознавстві : тлумачення та класифікація. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2018. Вип. 32(3). С. 105–110.

40. Овчаренко Н. І. Метафора як когнітивний механізм категоризації фахових знань. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова.* 2013. № 10. С. 111–114.

41. Одинецька Л. В. Функції метафори в публіцистичному дискурсі на матеріалі суспільно-політичного журналу «Україна». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови* : зб. наук. праць. 2015. Вип. 12. С. 56–59.

42. Пасенчук Н. В. Поняття дискурсу як комунікативної події та текстової категорії. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2017. № 123. Vol. 33. С. 52–55.

43. Пасинок В. Г. Еколінгвістичні аспекти у фокусі риторики, стилістики та культури мовлення. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Іноземна філологія*. 2015. Вип. 81. С. 6–13.

44. Пастернак Т. А. Метафоричність у політичному дискурсі. *Філологічні студії.* 2023. Вип. 28 (1). С. 140–145.

45. Пилипенко Р. Є. Наукова метафора в теорії фахової комунікації. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. 2015. Вип. 34. С. 53–64.

46. Підгородецька І. Ю. Метафора в науковому мовленні економістів. *Філологічні студії*. 2015. Вип. 12. С. 178–184.

47. Приблуда Л. М. Засоби творення вторинної номінації : лінгвістичний аспект. *Нова філологія* : зб. наук. праць. 2022. № 88. С. 92–97.

48. Руденко А. С. Структурні та семантичні особливості метафор в американському варіанті англійської мови. *Перекладацькі інновації :* матеріали II Всеукр. студ. наук.-практ. конф., м. Суми, 15-16 бер. 2012 р. Суми, 2012. С. 21–23.

49. Семенюк О. А. Художній дискурс як відображення авторської картини світу (лінгвокультурологічний підхід). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. Т. 30 (69). № 1. С. 7–10.

50. Семида О. В. Метафоризація концепту radiation у текстах на екологічну тематику. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Філологія*. 2019. Т. 2. № 42. С. 105–108.

51. Серажим К. С. Термін «дискурс» в сучасній лінгвістиці. *Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен*. Харків : Константа, 2003. С. 7–12.

52. Слобода Н. В. Засоби актуалізації мовних метафор у поезії шістдесятників. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. *Серія : Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)* : зб. наук. праць за ред. Л. І. Мацько. 2009. Вип. 2. С. 115–120.

53. Соболевська П. Я. Використання метафор англійської мови під час формування лексичних навичок. *Вісник психології і педагогіки* : зб. матер. студ. наук. конф., м. Київ, 28 лют. 2013 р. Київ, 2013. С. 64–68.

54. Ткачук М. Людина і природа в українській літературі крізь призму екокритики. *Дивослово*. 2011. № 6. С. 52–56.

55. Топчий О. Ю. Символічний складник колоративу білий. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2019. Вип. 40(3). С. 140–143.

56. Українська мова : енциклопедія. НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол. : В. М. Русанівський [та ін.]. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 820 с.

57. Хорошун О. О. Концептуальна матафора : актуальні засади дослідження. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2010. Вип. 6. С. 222–225.

58. Худолій А. О. Метафорична концептуалізація в сучасних американських публіцистичних текстах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологія*. 2018. Вип. 1(2). С. 217–222.

59. Чекан Н. І. Метафора в світлі теорії пізнання. *Перспективи. Серія : філософія, політологія, соціологія.* 2015. № 1 (63). С. 146–151.

60. Шаля О. І. Метафора як когнітивна модель у сучасному англомовному науковому дискурсі. *Лінгвістика XXI століття : нові дослідження і перспективи*. Київ : Логос, 2008. № 2. С. 303–308.

61. Шило С. Б. Агітаційно-політичний дискурс в контексті теорії дискурсу. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2018. VI (43). С. 50–52.

62. Barnden J. A. Metaphor and Metonymy : Making their Connections More Slippery. *Cognitive Linguistics*. Birmingham : The University of Birmingham, 2010. Vol. 21. Issue 1. P. 1–34.

63. Berdinesen H. On Ecopoetry and Ecocriticism. *Philosophia* (20). 2018 P. 88–99.

64. Cassirer E. Philosophie der symbolischen Formen. Dritter Teil : Phänomenologie der Erkenntnis. Vol.3. Berlin : Bruno Cassirer Verlag, 1929. 602 p.

65. Haugen E. The Ecology of Language. Stanford University Press. 1972. 211 p.

66. Hetmański M. Cognitive-methodological functions of metaphors. *Krakow : Argument : Biannual Philosophical Journal*. 2021. Vol. 11. P. 93–109.

67. Hiraga M. Food for Thought : CONDUIT vs. FOOD Metaphors for Communication. UK : Emerald, 2009. P. 165–171.

68. Kaushik A., Kaushik C. P. Environmental studies. Kolhapur : New Age International (P) Limited, 2008. 328 p.

69. Lakoff G., Johnson M. Metaphors we live by. Chicago : University of Chicago Press, 2003. 193 p.

70. Newmark P. Approaches to Translation (Language Teaching Methodology Series). Oxford : Pergamon Press, 1981. 213 p.

71. Ortega y Gasset J. Obras completas. 10 vols. Madrid: Fundación José Ortega y Gasset/Taurus. 2004–2010.

72. Ricoeur P. The Rule of Metaphor : The Creation of Meaning in Language. New York : Routledge Classics, 2004. 450 p.

73. Robinson C. Phonetic Metaphor and the Limits of Sound Symbolism. 2013. P. 189–199. URL : https://ans-names.pitt.edu/ans/article/view/1989/1988 (accessed: 23.10.2024).

74. Rueckert W. Literature and Ecology : An Experiment in Ecocriticism. New York : Chatto & Windus, 1978. 125 p.

75. Searle John R. Expression and meaning. *Studies in the theory of speech acts.* Cambridge : Cambridge University Press, 1979. P. 76–116.

76. Steffensen S., Fill A. Ecolinguistics: the state of the art and future horizons. *Language Sciences*. Denmark : University of Southern Denmark, 2014. P. 6–25.

77. Stern J. Metaphor in Context. Cambridge, MA : MIT Press. 2000. 406 p.

78. Teuberg W. Culture and the notion of discourse. *Linguistics as a study of culture.* Birmingham : University of Birmingham, 2020. P. 795–804.

79. Zinken J. Discourse metaphors : The link between figurative language and habitual analogies. *Cognitive Linguistics*. 18(3). 2007. P. 445–466.

80. Zuriyati. Metaphors in Mutanabbi's Poetry as a Description of the Ecological Community of the Arabic (A Literary Ecology Study). *International conference on education, language and society*, 2019. P. 545–550.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

81. Boström M., Klintman M. Eco-Standards, Product Labelling and Green Consumerism. London : Magnus Bostrom and Mikael Klintman, 2008. 247 p.

82. DeBach P., Rosen D. Biological Control by Natural Enemies. Cambridge : Cambridge University Press, 1991. 440 p.

83. Dufour F. The Realities of Reality - Part IV : The Reality Behind Achieving World Peace. MBA Dess. 2020. 258 p.

84. George S. The Debt Boomerang. New York : Westview Press, 2019. 224 p.

85. Green Consumerism : Perspectives, Sustainability, and Behavior / ed. by Malyan R., Duhan P. Ottawa : Apple Academic Press, 2019. 410 p.

86. Greenland D., Goodin D., Smith R. Climate Variability and Ecosystem Response at Long-Term Ecological Research Sites. Oxford : Oxford University Press, 2003. 480 p.

87. Hirshfield J. On the Fifth Day. URL : https://poets.org/poem/fifth-day (accessed: 23.10.2024).

88. Hoagland T. Field Guide. URL : https://www.saltproject.org/progressive-christian-blog/field-guide-by-tony-hoagland (accessed: 23.10.2024).

89. Langan J. The Fisherman. California : Word Horde, 2016. 278 p.

90. Macdonald H. H is for Hawk. London : Jonathan Cape, 2014. 263 p.

91. May T. Prime Minister's Speech on the Environment. Date : January 11, 2018. URL : https://www.gov.uk/government/speeches/prime-ministers-speech-on-the-environment-11-january-2017 (accessed: 21.10.2024).

92. Menon R. Carbon Footprint : Reducing It for a Better Tomorrow. The Energy and Resources Institute, 2014. 56 p.

93. Obama B. The Speech : Address at the United Nations Climate Summit. Date: September 23, 2014. URL : https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/09/23/remarks-president-un-climate-change-summit (accessed: 20.10.2024).

94. Oliver M. Sleeping in the Forest. URL : https://allpoetry.com/contest/2699625-Sleeping-in-the-Forest--Mary-Oliver-poem- (accessed: 21.10.2024).

95. Paschen E. The Tree Agreement. URL : https://www.poetryfoundation.org/poetrymagazine/poems/58635/the-tree-agreement (accessed: 24.10.2024).

96. Pastor G., Donati G. Yasuní Green Gold : The Amazon Fight to Keep Oil Underground. Oxford : New Internationalist Publications, 2008. 176 p.

97. Pellow D. Resisting Global Toxics : Transnational Movements for Environmental Justice. Massachusetts : Massachusetts Institute of Technology, 2007. 356 p.

98. Powers R. The Overstory. New York : W. W. NORTON & COMPANY, 2018. 476 p.

99. Shanker A., Shanker C. Abiotic and Biotic Stress in Plants : Recent Advances and Future Perspectives. Croatia : Janeza Trdine 9, 2016. 770 p.

100. The Guardian. "Crunch time for real": UN says time for climate delays has run out. Date : October 24, 2024. URL : https://www.theguardian.com/environment/2024/oct/24/crunch-time-for-real-un-says-time-for-climate-delays-has-run-out (accessed: 26.10.2024).

101. Torgerson D. The Promise of Green Politics : Environmentalism and the Public Sphere. Duke : Duke University Press, 1999. 240 p.

102. Trudeau J. Prime Minister’s Remarks on World Environment Day. Date : June 5, 2017. URL : https://www.pm.gc.ca/en/videos/2017/06/05/prime-minister-trudeau-delivers-remarks-world-environment-day (accessed: 23.10.2024).

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of such a topical problem as the analysis of ecological metaphors in contemporary English-speaking discourse.

The object of the work can be defined as the ecological metaphor in institutional and personality-oriented discourses.

The main aim of the paper consists in analyzing the manifestation of ecological metaphors in status- and personality-oriented types of modern English discourse, as well as in determining the role of metaphorization in the formation of ecological consciousness. It determined the accomplishment of such objectives as:

- profound analysis and systematization of the theoretical foundations of the theory of ecological orientation of contemporary English discourse;
- investigation of the main types, functions and purpose of usage of ecological metaphors in English-speaking discourse.

Metaphors serve as a powerful tool for combining language and thinking, conceptualization of knowledge about the environment, and interpreting reality. In modern English-speaking discourse ecological metaphors play a significant role in both institutional and personality-oriented discourses. Ecological metaphors help the subjects of communication to understand the scale of environmental issues, foster ecological awareness, and stimulate a sense of collective responsibility. Key functions of ecological metaphors include cognitive and suggestive functions. Ecological metaphors enrich modern English-speaking discourse with emotional and evaluative connotations.

Key-words*: ecolinguistics, ecocriticism, ecological metaphor, cognitive metaphor, status-oriented (institutional discourse), personality-oriented discourse, English-speaking discourse.*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Гергец Катерина Володимирівна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання денної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма мова і література (англійська), адреса електронної пошти lilithdna@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Екологічна метафора в сучасному англомовному дискурсі» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Гергец К. В.